

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAHE

Fakulta medzinárodných vzťahov

Obor: Medzinárodný obchod

Slovensko – regionálna diferenciácia a implementácia politiky súdržnosti

Bakalárska práca

Vypracovala: Juliána Miškufová

Vedúci bakalárskej práce: Ing. Josef Abrhám, Ph.D.

Prehlásenie:

Prehlasujem, že som bakalársku prácu na tému „Slovensko – regionálna diferenciacia a implementácia politiky súdržnosti“ vypracovala samostatne. Všetku použitú literatúru a podkladové materiály uvádzam v priloženom zozname literatúry.

V Prahe dňa 9.5.2008

.....

podpis študenta

Pod'akovanie:

Na tomto mieste by som sa veľmi rada poďakovala vedúcemu mojej bakalárskej práce Ing. Josefovi Abrahámovi, Ph.D., za cenné námety, pripomienky a prejavenu ochotu pri jej spracovávaní.

OBSAH:

Zoznam použitých skratiek	2
Úvod.....	4
1 Regionálna diferenciácia Slovenska	6
1.1 Administratívne členenie slovenských regiónov	7
1.2 Charakteristika regiónov Slovenska.....	8
1.2.1 Demografická a sociálna charakteristika	9
1.2.2 Makroekonomická charakteristika, ľudský kapitál a trh práce	13
1.2.3 Zhrnutie	20
2 Realizácia politiky súdržnosti v SR	22
2.1 Implementácia politiky súdržnosti v SR	22
2.1.1 Dokumentácia pre programové obdobie 2007-2013	23
2.1.2 Ciele, strategické priority a horizontálne priority	24
Priority podľa cieľov kohéznej politiky EÚ.....	28
Horizontálne priority	29
2.2 Operačné programy	30
2.2.1 Charakteristika operačných programov v celi Konvergencia	31
2.2.2 Charakteristika operačných programov v celi Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť	34
3 Prípadová štúdia na Východoslovenský región	36
3.1 Projekt POKER	36
3.2 Rozvojový plán Slovensko – Východ	38
3.2.1 Profil regiónu Slovensko – Východ	38
3.2.2 Stratégia rozvoja regiónu Slovensko – Východ	41
Záver.....	47
Príloha č. 1	51
Literatúra a zdroje.....	52
Zoznam tabuliek, obrázkov a grafov.....	55

Zoznam použitých skratiek

SR	Slovenská republika
VÚC	Vyšší územný celok
NUTS	Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
HDP	Hrubý domáci produkt
PKS	Parita kúpnej sily
EÚ	Európska únia
EÚ15	15 štátov Európskej únie - pôvodná európska 15 do rozšírenia v roku 2004
EÚ25	25 štátov Európskej únie - po rozšírení v roku 2004
EÚ27	27 štátov Európskej únie - po vstupe Bulharska a Rumunska v roku 2006
V4	Vyšegrádska štvorka - skupina štyroch štátov: Česka, Poľska Slovenska, Maďarska
NSRR	Národný strategický referenčný rámec
ESF	Európsky sociálny fond (European Social Fund)
EAGGF	Európsky poľnohospodársky a záručný fond (European Agricultural Guidance and guarantee Fund)
ERDF	Európsky fond regionálneho rozvoja (European Regional Development Fund)
FIFG	Finančný nástroj na podporu rybárstva (Financial Instrument for Fisheries Guidance)
KF	Kohézny fond
ŠF	Štrukturálne fondy
MRK	Marginalizovaná rómska komunita
ŽP	Životné prostredie
TUR	Trvalo udržateľný rozvoj
IKT	Informačno-komunikačné technológie
ROP	Regionálny operačný program
OP	Operačný program
MVRR SR	Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky

MDPT SR	Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií Slovenskej republiky
ÚV SR	Úrad vlády Slovenskej republiky
MŠ SR	Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MZ SR	Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky
TEN-T	Transeurópske dopravné siete
RoP	Regionálny operačný program
PSK	Prešovský samosprávny kraj
KSK	Košický samosprávny kraj
TPS	Tematické pracovné skupiny
CR	Cestovný ruch
SAPARD	Poľnohospodársky nástroj predvstupovej pomoci (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development)
ISPA	Štrukturálny nástroj predvstupovej pomoci (Infrastructural Projects in the Environmental and Transport Fields)
AIP	Rámec predvstupovej pomoci na racionalizáciu a zlepšenie koordinácie medzi rôznymi druhmi predvstupovej pomoci
PHARE	Program pre stredo a východoeurópske kandidátov na reštrukturalizáciu ekonomiky (Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies)

Úvod

Slovensko sa vďaka zmene politického režimu v roku 1989 a po osamostatnení v roku 1993 vydalo správnym smerom, smerom kvalitatívnych zmien prostredníctvom ekonomických a štrukturálnych reforiem. K celému tomuto transformačnému procesu na tržnú a ekonomicky stabilnú ekonomiku pripojilo i snahu o integráciu do celosvetovo uznávaných štruktúr a spoločenstiev, ktoré mu v jeho napredovaní pomáhajú. Medzi jeden z významných míľnikov patrí vstup Slovenskej republiky do Európskej únie v máji 2004. Počínajúc týmto dátumom sa Slovenská republika stala súčasťou Európskeho spoločenstva ako jeho plnohodnotný člen a pre celé svoje okolie novým, silným partnerom a konkurentom.

V mojej bakalárskej práci som sa rozhodla venovať regionálnej diferenciácii Slovenska v kontexte implementácie politiky súdržnosti. Jej cieľom je najprv urobiť analýzu jednotlivých slovenských regiónov (z hľadiska krajov ako regiónov NUTS III i regiónov NUTS II), potom zanalyzovať politiku súdržnosti všeobecne a následne konkrétne na programovacie obdobie 2007-2013 pre celú Slovenskú republiku. V poslednej časti sa budem venovať dvom najvýchodnejším a najzaostalejším regiónom, ktoré sa spojili, aby v rámci kohéznej politiky dosiahli efektívnejšej synergie.

Práca je rozdelená do troch hlavných kapitol a následne do podkapitol. Celá práca je doplnená záverom. V prvej kapitole sa venujem analýze slovenských regiónov z makroekonomického, sociálneho i demografického hľadiska. Väčšina charakteristík v tejto časti vychádza z údajov Štatistického úradu Slovenskej republiky a Eurostatu. Jednotlivé údaje sú porovnávané väčšinou v rámci NUTS III, čiže ôsmich krajov.

Následne sa v druhej kapitole venujem popisu politiky súdržnosti, jednotlivým štrukturálnym fondom a kohéznemu fondu a ich samotnej implikácii na jednotlivé slovenské regióny. Rozsiahle analyzujem a venujem sa hlavnému dokumentu Národnému strategickému referenčnému rámcu 2007-2013, cieľom a prioritám v ňom zakotvených, ktoré následne detailnejšie popisujem. V rámci jednej podkapitoly sa venujem operačným programom, v ktorých sú implementované jednotlivé strategické ciele a priority z referenčného rámca.

V poslednej, tretej kapitole sa detailnejšie zaoberám Východoslovenským regiónom a implementáciou politiky súdržnosti, keďže odtiaľ pochádzam a mala som možnosť získať cenné zdroje zaoberajúce sa touto tematikou. Ide o prípadovú štúdiu vykonaného

projektu POKER¹– komunikácia, partnerstvá, spoločné východiská a zámery pre NUTS II v rámci OP Základná infraštruktúra v programovom období 2004-2006, ktorého cieľom bolo zvýšiť spoluprácu medzi dvoma geograficky ale i kultúrne a hospodársky blízkymi krajinami a vytvoriť administratívny podklad vo forme rozvojového plánu. Tento dokument bol prijatý v novembri 2006 a znamená vymedzenie spoločných cieľov a priorít pre regionálnu politiku Prešovského a Košického samosprávneho kraja, pre zvýšenie ich samostatnej i spoločnej konkurencieschopnosti a vytvorenia prostredia na spoločnú spoluprácu a vytváranie projektov. Táto spolupráca však týmto dokumentom neskončila, ale prehĺbila sa a kontinuálne prešla do nového programového obdobia 2007-2013.

V závere mojej práce zhodnotím výsledky analýzy diferenciácie, na akej úrovni sa jednotlivé kraje nachádzajú a čo je pre nich charakteristické. V ďalšej časti zanalyzujem implementáciu politiky súdržnosti na riešenie regionálnych disparít a následne ako si v nej vedie Slovenská republika. Nakoniec zhrniem a zhodnotím výsledky a úspešnosť spolupráce Východoslovenského regiónu, možnosti zlepšenia postavenia tohto regiónu na základe prijatých priorít a cieľov v spoločnom rozvojovom dokumente.

¹vysvetlenie názvu: POKER - (Prešov – Košice - Región)

1 Regionálna diferenciácia Slovenska

Slovenská republika (ďalej SR) má rozlohu 49 035 km². Svojou polohou patrí do strednej Európy a zaraďuje sa taktiež do ekoregiónu Karpaty. Slovensko ako vnútrozemský štát susedí s piatimi krajinami: na severe s Poľskou republikou (597 km), na východe s Ukrajinou (98 km), na juhu s Maďarskou republikou (678 km), na juhozápade s Rakúskom (107 km) a na západe s Českou republikou (240 km).

Z územnosprávneho hľadiska sa delí na 8 krajov (od roku 1996²), ktoré sú zároveň od roku 2002 samosprávnymi krajinami. V Ústave SR tieto samosprávne kraje nesú názov Vyššie územné celky (ďalej VÚC): Bratislavský, Nitriansky, Trnavský, Trenčiansky, Žilinský, Banskobystrický, Prešovský a Košický. Ďalej sa Slovenská republika z administratívneho hľadiska člení na 79 okresov, 138 miest a 2883 obcí.³

Tabuľka 1: Všeobecné charakteristiky za rok 2006

Kraj, SR	Rozloha v km ²	Obyvateľstvo k 31.12.	Hustota obyvateľstva na km ²	Počet obcí		Stupeň urbanizácie ²⁾
				spolu ¹⁾	Z toho mestá	
Bratislavský	2 054	606 753	295,4	73	7	82,91
Trnavský	4 147	555 075	133,8	251	16	49,07
Trenčiansky	4 501	599 847	133,3	276	18	57,12
Nitriansky	6 344	707 305	111,5	354	15	47,19
Žilinský	6 811	695 326	102,1	315	18	50,58
Banskobystrický	9 454	655 762	69,4	516	24	53,72
Prešovský	8 972	800 483	89,2	666	23	49,54
Košický	6 751	773 086	114,5	440	17	56,03
SR spolu	49 034	5 393 637	110	2 891	138	55,35

Zdroj: ŠÚ SR

Počet obyvateľov bol podľa Štatistického úradu SR k 31.12. 2006 5 393 637 (z toho 51,5 % žien), priemerná hustota obyvateľstva bola 110 obyvateľov na km². 85,8 % obyvateľstva sa podľa výsledkov sčítania obyvateľov, domov a bytov z roku 2001 hlásilo k slovenskej národnosti, 9,7 % k maďarskej, 1,7 % k rómskej, ostatné národnosti sa pohybujú pod hranicou 1% z celkového počtu obyvateľstva. Z hľadiska urbanizácie

² Podľa zákona č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní SR

³ Informácie dostupné na: <http://www-8.vlada.gov.sk/index.php?ID=1006>

sa celoštátny stupeň rovná 55 %, no spomedzi krajov najvyšší stupeň urbanizácie dosahuje Bratislavský kraj, kde je podiel obyvateľov žijúcich v mestách na celkovom počte obyvateľov kraja 83 %. Naopak najnižší stupeň urbanizácie má Nitriansky kraj 47,2 %.

1.1 Administratívne členenie slovenských regiónov

Základným princípom pri vymedzení plánovacích regiónov v SR je ich klasifikácia nazývaná „Nomenklatúra územných štatistických jednotiek.“⁴. Je zavedená Štatistickým úradom Európskej komisie (Eurostat) v spolupráci so Štatistickým úradom Slovenskej republiky. V zásade sú hranice jednotlivých štatistických jednotiek určené prirodzene, na základe historického kontextu, no pri ich určovaní sa zohľadňujú aj demografické charakteristiky, geografické danosti krajiny, prirodzený pohyb obyvateľstva do spádových, riadiacich a obchodných centier a samozrejme aj regionálne rozdiely jednotlivých štatistických jednotiek. V SR sú určené úrovne NUTS (ako štatistické jednotky) na základe opatrenia⁵ Štatistického úradu SR a jeho akceptácie Eurostatom nasledovne⁶:

- **NUTS I** - územie celej Slovenskej republiky (združené NUTS II)
- **NUTS II** - združené kraje (4 územné jednotky)
- **NUTS III** - vyššie územné celky (8 krajov)
- **NUTS IV** - okresy (79 okresov)
- **NUTS V** - obce (2 883 obcí)

Pre moju bakalársku prácu sú z hľadiska analýzy dôležité štatistické jednotky na úrovni NUTS II, čiže zoskupenia krajov a hlavne samotné kraje, ktoré sú označené ako NUTS III. Preto ich v nasledujúcej časti trochu podrobnejšie popíšem.

⁴ z francúzskeho Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques – ďalej NUTS

⁵ Opatrenie ŠÚ SR č. 75 zo dňa 4. marca 1998

⁶ Vysvetlenie pojmu NUTS v slovníku pojmov, dostupné na: <http://www.nsrr.sk/slovník-pojmov/?slovicko=48>

Združené kraje (zoskupenia krajov) - NUTS II:

Minimálny počet obyvateľov NUTS II je 800 000 a maximálny 3 milióny.⁷

- **Bratislavský** - územie Bratislavského kraja
- **Západné Slovensko** - územie Trnavského, Trenčianskeho a Nitrianskeho kraja
- **Stredné Slovensko** - územie Žilinského a Banskobystrického kraja
- **Východné Slovensko** - územie Prešovského a Košického kraja

VÚC (kraje) – NUTS III:

Minimálny počet obyvateľov NUTS III je 150 000 a maximálny 800 000.

Obrázok 1: Kraje Slovenska

Zdroj: MV SR, dostupné na: <http://www.civil.gov.sk/archiv/Prezenta/prez4.htm>

1.2 Charakteristika regiónov Slovenska

V tejto kapitole mojej bakalárskej práce sa budem venovať diferenciácii Slovenska a jeho krajov z rôznych hľadísk. V prvej podkapitole to bude z demografického hľadiska, kde rozoberiem štruktúru obyvateľstva SR a jeho demografický vývoj a taktiež sa v nej budem venovať sociálnej štruktúre obyvateľstva a charakteristike

⁷ (Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council of the European Union On the establishment of a common classification of Territorial Units for Statistics) – NUTS-2001/0046(COD), kde v kapitole III., v bode 2 tohto materiálu určuje rozmedzie počtu obyvateľstva jednotlivých úrovní NUTS

krajov podľa prevládajúcich národností, ktoré v nich žijú. V druhej podkapitole rozoberiem Slovensko z makroekonomického hľadiska a to pomocou nominálnej, reálnej konvergenie, regionálneho hrubého domáceho produktu (ďalej HDP) a jeho porovnaním s EÚ27. Súčasťou tejto kapitoly je aj analýza trhu práce a produktivity práce v jednotlivých regiónoch SR.

1.2.1 Demografická a sociálna charakteristika

V demografických procesoch a v populačnom vývoji v SR bol zaznamenaný dlhodobý pokles sobášnosti, pôrodnosti i plodnosti. No tento trend sa v posledných rokoch zmenil k lepšiemu. Medziročne došlo k rastu sobášnosti i rozvodovosti a znižovaniu potratovosti a umelých prerušení tehotenstva.

Z hľadiska vekovej štruktúry ako vo väčšine vyspelých európskych krajín dochádza aj v Slovenskej republike k starnutiu populácie, hoci Slovensko patrí k najmladším krajinám Európskej únie (ďalej EÚ) – oproti ostatným krajinám EÚ má nižší priemerný vek obyvateľstva. Ako vidíme v tabuľke, podiel detskej skupiny obyvateľstva – predproduktívnej skupiny vo veku od 0 do 14 rokov sa každoročne znižuje. Ďalej dochádza k zvyšovaniu počtu obyvateľov v produktívnom veku a presunu obyvateľstva do skupiny poproduktívnych ľudí.

Podiel detí vo veku od 0 do 14 rokov sa podľa prognózy štatistického úradu do roku 2025 zníži zo súčasných 16,14 % na 13 % a počet ľudí starších ako 65 rokov sa zvýši zo súčasných 11,86 % na 20 %. Podľa stredného variantu by celkový počet obyvateľov v roku 2025 mal klesnúť o 180 tisíc na 5,2 milióna z terajších 5,4 milióna.

Tabuľka 2: Veková štruktúra obyvateľstva SR

Veková skupina	počet osôb			štruktúra v %		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
0-14	918 915	894 308	870 622	17,06	16,59	16,14
15-64	3 839 958	3 862 234	3 883 376	71,31	71,67	72
65+	625 949	632 638	639 639	11,62	11,74	11,86
Spolu	5 384 822	5 389 180	5 393 637	100	100	100

Zdroj: ŠÚ SR

Z dôvodu starnutia populácie dochádza k postupnému zvyšovaniu priemerného veku na súčasných 36,06 rokov u mužov, 39,25 rokov u žien a celkových 37,71 rokov. Podľa prognózy by sa mal priemerný vek v roku 2050 zvýšiť až na 48 rokov. Taktiež dochádza k rastu indexu starnutia na celkových 73 %, čo znamená, že na 100 detí

vo veku od 0 do 14 rokov pripadá 73 osôb vo veku 65 rokov a viac. A naopak dochádza k znižovaniu indexu ekonomického zaťaženia, ktorý je 38,89 %, čo znamená, že na 100 osôb v produktívnom veku pripadá 39 osôb zo skupín predproduktívneho a poproduktívneho veku.

Predpoveď na rok 2050 je alarmujúci, index starnutia sa má zvýšiť na úroveň 228 %, čo znamená, že na 100 osôb vo veku od 0 do 14 rokov bude pripadať dvojnásobný počet ľudí v poproduktívnom veku.

Tabuľka 3: Priemerný vek, index starnutia, index ekonomického zaťaženia

Ukazovateľ	Pohlavie	2004	2005	2006
Priemerný vek	Muži	35,5	35,8	36,06
	Ženy	38,7	39	39,25
	Celkom	37,1	37,4	37,71
Index starnutia ¹⁾	Muži	49,7	51,6	53,48
	Ženy	87,5	90,8	94,47
	Celkom	68,1	70,7	73,47
Index ekonomického zaťaženia ²⁾		40,23	39,54	38,89

1) počet osôb vo veku 65 rokov a viac na 100 detí vo veku 0-14 rokov

2) počet detí vo veku 0-14 rokov a osôb vo veku 65 rokov a viac na 100 osôb vo veku 15-64 rokov

Zdroj: ŠÚ SR

Ako vidíme v tabuľke, v troch krajoch dochádza k poklesu stredného stavu obyvateľstva a sú to kraje Trenčiansky, Nitriansky a Banskobystrický. Najviac obyvateľov v roku 2006 žilo v Prešovskom kraji s necelým podielom 15% na celkovom obyvateľstve, nasledovaný Košickým krajom s podielom 14,3 %. Najmenší podiel na obyvateľstve je v Trnavskom kraji s podielom 10,3 %.

Tabuľka 4: Obyvateľstvo - stredný stav (k 1.7)

Kraj, SR	2004		2005		2006	
	Spolu	podiel na obyv.	spolu	podiel na obyv.	spolu	podiel na obyv.
Bratislavský	600 246	11,4	602 433	11,4	604 826	11,2
Trnavský	552 641	10,2	553 768	10,2	554 490	10,3
Trenčiansky	601 687	11,1	600 904	11,1	600 080	11,1
Nitriansky	709 381	13,2	708 737	13,2	707 797	13,1
Žilinský	693 757	12,8	694 634	12,8	694 891	12,9
Banskobystrický	658 701	12,3	657 757	12,3	656 341	12,2
Prešovský	795 796	14,6	797 692	14,6	799 509	14,8
Košický	769 969	14,3	771 360	14,3	772 470	14,3
SR spolu	5 382 178	100	5 387 285	100	5 390 404	100

Zdroj: ŠÚ SR

Na základe štatistiky demografického vývoja v roku 2005 sa dá konštatovať mierny nárast obyvateľov SR s prirodzeným prírastkom 955 osôb. Pozitívny trend teda pokračuje a je to druhý rok po roku zmeny t.j. roku 2004. Najväčšou mierou sa o to zaslúžil Prešovský kraj s prirodzeným prírastkom 2975 obyvateľov, ktorý je nasledovaný dvoma ďalšími krajinami s kladným prirodzeným prírastkom – Košickým a Žilinským krajom. Najväčší prirodzený úbytok mal v roku 2005 Nitriansky kraj. Čo sa týka zahraničného sťahovania SR má dlhodobu kladnú bilanciu, to znamená, že počet prisťahovaných zo zahraničia je väčší ako počet odťahovaných.

Tabuľka 5: Obyvateľstvo – celkový, prirodzený prírastok, saldo zahraničného sťahovania

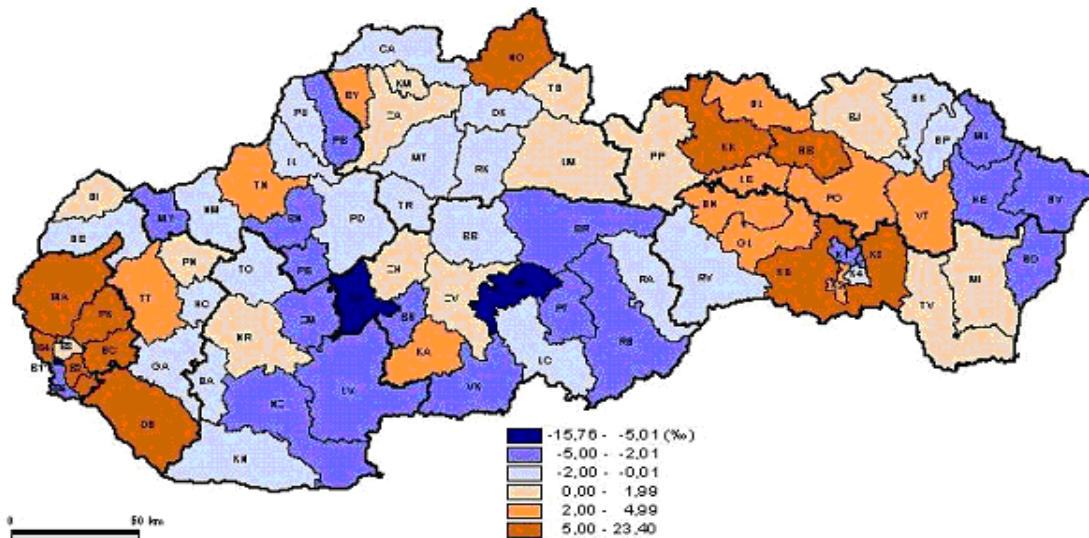
Kraj, SR	2004			2005		
	prirodzený prírastok ¹⁾	prirodzený prírastok na 1000 obyv.	saldo zahr. sťahovania	prirodzený prírastok	prirodzený prírastok na 1000 obyv.	saldo zahr. sťahovania
Bratislavský	-227	-0,38	1 572	-48	-0,08	2 615
Trnavský	-586	-1,06	1 770	-506	-0,91	1 480
Trenčiansky	-663	-1,1	-111	-951	-1,58	-55
Nitriansky	-1 671	-2,36	1 269	-1 831	-2,58	979
Žilinský	798	1,15	-168	409	0,71	144
Banskobystrický	-665	-1,01	80	-882	-1,34	-367
Prešovský	3 223	4,05	-1 292	2 975	3,73	-1 124
Košický	1 686	2,19	-246	1 708	2,21	-269
SR spolu	1 895	0,35	2 874	955	0,18	3 403

¹⁾(- ubýtok)

Zdroj: ŠÚ SR

Ako uvidíme na mapke pod týmto textom, stále platí, že sever a východ SR je progresívny a naopak juh a západ regresívny, hoci v niektorých okresoch Západného Slovenska sú zaznamenané vysoké prírastky za rok 2006. V počte celkového prírastku ale jednoznačne vedú Prešovský a Košický kraj, ktorým v tom pomáha aktívna rómska národnosť. Záporný prírastok je odstupňovaný farebnou škálou modrej farby (prisľúchajú mu hodnoty od – 15,7 až po – 0,01 promile), naopak kladný prírastok je hnedo-oranžovej farby (prisľúchajú mu hodnoty od 0,00 až po 23,4 promile).

Obrázok 2: Celkový prírastok (- úbytok) na 1000 obyvateľov v okresoch SR, 2006

Zdroj: ŠÚ SR

Zo **sociálneho hľadiska** je obyvateľstvo heterogénne. Podľa zistení z regionálnej databázy na Slovensku žilo v roku 2006 85,5 % obyvateľov, ktorí sa hlásili k slovenskej národnosti. Hranicu nad jedno percento ešte prekročili dve národnosti – maďarská s 9,5 % a rómska s 1,85 %. Necelé jedno percento patrilo osobám českej národnosti.

Na základe sociografického mapovania rómskych osídlení v SR z roku 2004 sa počet Rómov pohybuje okolo 320 000, čo je 2,5-násobne viac ako uvádzajú oficiálne štatistiky. Je to dôsledok toho, že niektorí sa k Rómom nehlásia. Veková štruktúra rómskej populácie je značne odlišná. V porovnaní s celoslovenským trendom a s trendom EÚ, je rómska populácia progresívna. Najväčší podiel na ich populácii majú nižšie ročníky, čo je spôsobené vyššou plodnosťou.

Podľa prognózy vývoja rómskeho obyvateľstva sa bude ich počet do roku 2025 zvyšovať. V tomto období by malo na Slovensku žiť viac ako pol milióna Rómov, čo znamená 3-percentný nárast oproti dnešným 7 % na 10 %. Trend rastu bude kulminovať v roku 2015 s ročným prirodzeným prírastkom okolo 6 až 7,5 tisíc.

Podľa štatistík v Bratislavskom kraji žilo v roku 2006 91 % obyvateľov slovenskej národnosti, 4,4 % maďarskej, 1,7 % českej. V Trnavskom kraji to boli len dve národnosti: a to 74 % Slovákov a 23,5 % Maďarov. Najviac obyvateľov maďarskej národnosti žilo v Nitrianskom kraji a to 27 %, občanov slovenskej národnosti tu žilo len

70 %. V Trenčianskom kraji žilo v roku 2006 97 % Slovákov a 1,1 % Čechov. V Žilinskom kraji žilo v tom istom roku 97, 2 % Slovákov, no žiadna z ďalších národností nedosiahla viac ako 1 %. V Banskobystrickom kraji žili tri národnosti s podielmi: 83,3 % Slovákov, 11,8 % Maďarov, 2,3 % Rómov. V Prešovskom kraji žilo 90,3 % obyvateľov slovenskej národnosti, 4,4 % rómskej národnosti a 2,6 % rusínskej národnosti. Najviac Rómov podľa štatistík žilo v Košickom kraji s podielom 4,6 %, no okrem nich tam mali zastúpenie aj Maďari s podielom 10,9 % a samozrejme Slováci, ktorí tu majú majoritné zastúpenie s 81,1 %.

Tabuľka 6: Národnosti v SR

Národnosť	2004	2005	2006
Slovenská	4 613 762	4 614 001	4 613 736
Maďarská	516 277	515 219	514 235
Rómska	96 257	98 170	100 069
česká, moravská, sliezská	47 756	48 408	49 074
Rusínska	24 084	24 074	24 050
Ukrajinská	11 113	11 216	11 411
Nemecká	5 572	6 073	6 568
Poľská	2 875	3 175	3 801
Ruská	1 679	1 752	1 831
Iná a neudaná	65 447	67 092	68 862
Spolu	5 384 822	5 389 180	5 393 637

Zdroj: RegDat

1.2.2 Makroekonomická charakteristika, ľudský kapitál a trh práce

Makroekonomická charakteristika

Slovenská republika bude v súlade s Konkretizáciou stratégie prijatia eura schopná 1.1. 2009 prijať euro a tým sa stať šestnástym členom Eurozóny. Je to výsledkom plnenia **nominálnej konvergenie**, čiže maastrichtských kritérií. Vo februári 2008 SR spĺňala všetkých 5 kritérií. U troch kritérií: **verejného dlhu**, **verejného deficitu** aj kritéria **stability dlhodobých úrokových sadziieb** sa hodnoty nachádzajú hlboko pod referenčnou hodnotou. Slovensko malo v minulosti jediný problém s vyššou **mierou inflácie**, v roku 2006 to bolo dokonca o 0,4 % HDP viac ako referenčná hodnota. No v súčasnosti SR toto kritérium spĺňa. Spĺňa aj posledné kritérium a to **stabilitu výmenného kurzu**. Slovensko je členom ERM II systému od novembra 2005 a tak spĺňa aj podmienku o účasti v tomto systéme 2 roky pred prijatím eura.

Tabuľka 7: Plnenie maastrichtských kritérií

Kritérium	Referenčná hodnota	február 08
Verejný deficit (% z HDP)	3	2,0
Verejný dlh (% z HDP)	60	31
Miera inflácie (%)	3,1	2,9
Stabilita dlhodobých úrokových sadzieb (%)	6,5	4,5

Zdroj: Eurostat, Európska komisia, MF SR, NBS

„Podľa ministra financií SR Jána Počiatka, ktorý je v otázke prijatia eura optimista, je pravdepodobnosť na prijatie eura na začiatku roka 2009 90-percentná. Jednou z najnovších udalostí je, že minister financií odovzdal v sobotu 5. apríla 2008 žiadosť o zhodnotenie pripravenosti Slovenska na vstup do eurozóny predstaviteľom Európskej únie a Európskej Centrálnej banky na stretnutí ministrov financií EÚ a centrálnych bankárov v Slovinsku. Podaním tejto žiadosti sa začína formálny proces, na ktorého konci sa Slovensko pravdepodobne stane šestnástym členom eurozóny od roku 2009, ak mu komisia v máji zašle pozvánku.“⁸

Pri hodnotení ekonomického vývoja z pohľadu **reálnej konvergencie** môžeme skonštatovať, že SR v období rokov 2000-2006 zaznamenala významnú akceleráciu ekonomiky. V roku 2004 dosiahol hospodársky rast 5,4 %, v roku 2005 6 % a v roku 2006 rástol HDP na úrovni 8,3 %. Toto tempo rastu je dlhodobo udržateľné, nehrozí teda žiadne prehriatie ekonomiky sprevádzané rastom dopytovej inflácie (v SR prevláda inflácia spôsobená rastom svetových cien ropy a regulovaných cien), ani prehĺbovanie deficitu bežného účtu. Rast HDP je dôsledkom rastu celkovej produktivity výrobných faktorov, ktorý reflektuje vplyv zvýšeného prílevu priamych zahraničných investícií.⁹

Tvorba HDP je v SR výrazne ťahaná sektorom služieb. Na celkovej tvorbe pridanej hodnoty v bežných cenách sa v roku 2006 podieľali najviac služby s 61,1 %, na druhom mieste to bolo odvetvie priemyslu a stavebníctva s 35 % a nakoniec sektor poľnohospodárstva s 4 %.

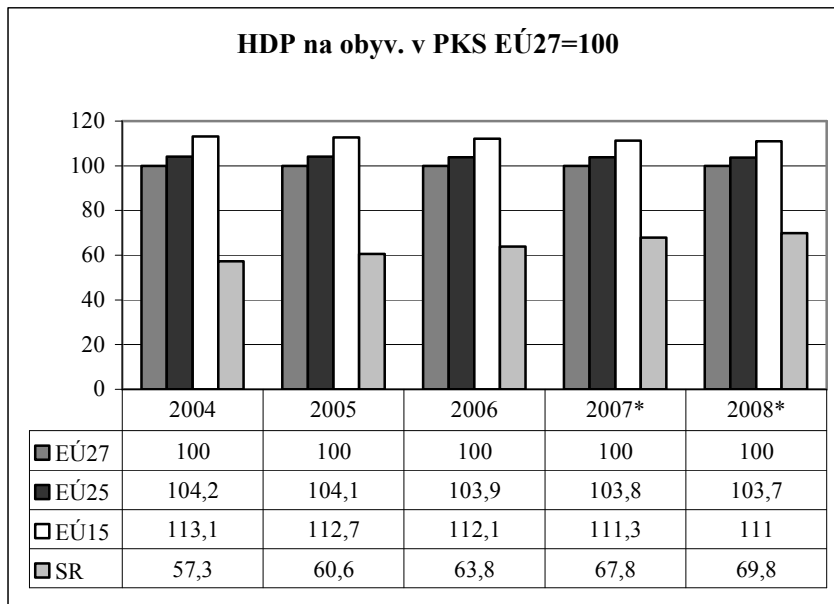
V nasledujúcej tabuľke vidíme vývoj HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily (ďalej PKS) pričom EÚ27 je indexom s hodnotou 100. Ako vidíme Slovensko si každým rokom polepší o zhruba 4 percentuálne body. V roku 2005 slovenská ekonomika

⁸ TREND, SR žiada o zhodnotenie pripravenosti prijať euro, zo dňa 7. apríla 2008, dostupné na: <http://servis.trend.sk/131327/spravy-sita/sr-ziada-o-zhodnotenie-pripravenosti-prijat-euro>

⁹ Zdroj: MVR SR, Národný strategický referenčný rámec na roky 2007-2013, s. 62

dosahovala výkonnosti 52,8 % úrovne EÚ15 a v porovnaní k priemeru EÚ25 57,1 %. Podľa môjho grafu, kde index 100 sa rovná EÚ27, výkonnosť SR dosahovala v roku 2005 úrovne 60,6 % EÚ27. V roku 2006 ekonomická výkonnosť podľa Eurostatu stúpla na 60,2 % úrovne EÚ25, čo zodpovedá 55,8 % EÚ15, a podľa môjho porovnávania 63,8 % EÚ27.

Graf 1: Vývoj HDP na obyvateľa

Zdroj: Eurostat , vlastné spracovanie grafu

V nasledujúcej časti mojej práce sa budem venovať regionálnemu HDP a to z dôvodu regionálnych rozdielov výkonnosti na úrovni NUTS II i NUTS III. Poznáme HDP celej krajiny, no k dôležitým ukazovateľom výkonnosti danej ekonomiky patria údaje o regionálnom HDP. Pre lepšie pochopenie nasleduje vysvetlenie a diferenciácia medzi dvoma pojmami HDP a regionálnym HDP:

„ **Hrubý domáci produkt** v trhových cenách je konečným výsledkom výrobných činností rezidentských výrobných jednotiek vytvoreným za bežné účtovné obdobie. **Regionálny hrubý domáci produkt** je vypočítaný ako súčet pridaných hodnôt za odvetvia v kraji a daní na produkty znížených o subvencie na produkty. Pre medzinárodné porovnania sa regionálny hrubý domáci produkt vyjadruje v **parite kúpnej sily**. Parita kúpnej sily sa vypočítava na základe cien a objemov predaja tovarov, ktoré sú vzájomne porovnateľné a reprezentatívne pre krajiny zahrnuté do porovnania. Parita kúpnej sily eliminuje efekty rozdielnej cenovej úrovne medzi

krajinami. Hrubý domáci produkt nie je možné zamieňať s ukazovateľom príjmov domácností.¹⁰

Výrazný rozdiel vo výkonnosti jednotlivých oblastí na úrovni NUTS II je viditeľný aj v tejto nasledujúcej tabuľke. V roku 2005 predstavoval HDP na obyvateľa v PKS vyrobený na západnom Slovensku 57 % priemeru EÚ27, na strednom Slovensku 46,7 % a na východnom Slovensku to bolo 43,1 %. Z toho Bratislavský kraj dosiahol 147,9 % úrovne EÚ27, čo súvisí s postavením Bratislavy ako hlavného mesta, kde sa sústreďujú najväčšie priemyselné kapacity, a ktoré disponuje výhodnou geografickou polohou.

Tabuľka 8: Regionálny hrubý domáci produkt v EUR

Regióny NUTS 2	2005				
	HDP v mil. EUR	HDP na obyv. EUR	HDP v mil. PKS	HDP na obyv. PKS	HDP na obyv. PKS ¹⁾
EU27	11 018 771	22 400	11 018 771	22 400	100,0
Bratislavský	10 509	17 445	19 995	33 124	147,9
Západné Slovensko	12 542	6 730	23 814	12 779	57,0
Stredné Slovensko	7 445	5 506	14 137	10 455	46,7
Východné Slovensko	7 984	5 089	15 160	9 663	43,1
Slovensko	38 480	7 143	73 067	13 563	60,6

¹⁾ EU27=100
Zdroj: ŠÚ SR

Ako vidíme v nasledujúcej tabuľke existuje výrazný rozdiel vo výkonnosti aj medzi krajinami, čiže u štatistických jednotiek na úrovni NUTS III.

Tabuľka 9: Regionálny HDP v EUR za rok 2005

Kraj, SR	v mil. EUR	podiel na SR v %	mil. PKS	na obyv. v EUR	na obyv. PKS	% EU27 ¹⁾
Bratislavský	10 509	27,3	19 955	17 445	33 124	147,9%
Trnavský	4 259	11,1	8 086	7 691	14 604	65,2%
Trenčiansky	3 787	9,8	7 191	6 302	11 967	53,4%
Nitriansky	4 496	11,7	8 537	6 342	12 042	53,8%
Žilinský	4 074	10,6	7 736	5 867	11 141	49,7%
Banskobystrický	3 371	8,8	6 401	5 126	9 733	43,5%
Prešovský	3 345	8,7	6 351	4 193	7 962	35,5%
Košický	4 639	12,1	8 809	6 016	11 423	51,0%
SR spolu	38 480	100	73 067	7 143	13 563	60,5%

¹⁾ EU27 HDP na obyv. v PKS = 22 400
Zdroj: ŠÚ SR

¹⁰ Cit.: ŠÚ SR, Hrubý domáci produkt – Regionálny HDP- revidované dáta, str. 89, dostupné na: <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=1804>

V roku 2005 podľa HDP na obyvateľa v PKS bol na tom najhoršie Prešovský kraj s len 35,5 % úrovne EÚ27, o niečo lepšie na tom bol Banskobystrický kraj s 43,5 % EÚ27. Ďalšie 4 kraje sa pohybovali okolo 50-percentnej hranice a boli to Trenčiansky, Nitriansky, Žilinský a Košický kraj. Druhý najlepší kraj, samozrejme po Bratislavskom je kraj Trnavský s 65,2 % priemeru EÚ27. Hoci sa tento ukazovateľ rok od roka mení a naše kraje dosahujú stále vyššej úrovne EÚ27, regionálne disparity sa odbúravajú dosť ťažko a bude to trvať ešte dlhý čas. V celoštátnom porovnaní regiónov sme na tom horšie ako Česko a Maďarsko, ale lepšie ako Poľsko. Slovenská ekonomika konkuruje všetkým trom pobaltským štátom a nováčikom Rumunsku a Bulharsku.

Ľudský kapitál a trh práce

Podľa zdrojov Eurostatu Slovensko v niektorých ukazovateľoch síce zaostáva, no niektoré sú pre neho naopak priaznivé. Počet ľudí vo veku od 18 do 24 rokov, s ukončeným vyšším stredoškolským vzdelaním – maturitou je v SR 91,5 %, priemer v EÚ je 77,8 %. V otázke celoživotného vzdelávania je priemer v EÚ 9,6 % no v SR je to iba 4,3 %. V skupine ľudí vo veku 15 až 24 rokov s vyšším stredoškolským vzdelaním sa v rámci porovnania NUTS II oblastí v roku 2005 nachádzalo najviac v Bratislavskom kraji s 43,3 %, najmenej zase na východnom Slovensku 34,1 %, na strednom Slovensku to bolo 36,2 %. Podiel študujúcich na VŠ v populácii vo veku 20 až 24 rokov v roku 2005 bol na západnom Slovensku 26,5 %, 31,4 % malo stredné Slovensko, východné Slovensko malo podiel 24,3 % a Bratislavský kraj mal dokonca podiel 106,2 %. V roku 2005 podiel ľudí s vysokoškolským vzdelaním vo veku 25 až 64 rokov bol najviac v Bratislavskom kraji 28 %, západné Slovensko malo 11 %, stredné Slovensko malo 14 % a na východnom Slovensku to bolo 11 %.

V oblasti vzdelávania má Slovenská republika čo doháňať. V prvom rade je potrebné pružnejšie reagovať na potreby pracovného trhu, zmeniť tradičný postoj ku vzdelaniu, ale hlavne zmeniť postupy vo vzdelávacích procesoch. Optimalizovať sieť škôl a školských zariadení, zabezpečiť dostatočne materiálovo-technické vybavenie škôl, dostatočne podporiť využívanie informačných a komunikačných technológií a v neposlednom rade zvýšiť úroveň miezd pedagogických pracovníkov.

Na trhu práce existuje v súčasnosti disproporcía, ktorá je ovplyvnená hlavne štrukturálnymi zmenami, ktoré sa uskutočnili znížením prezamestnanosti v priemysle,

s doteraz sa prejavujúcou nedostatočnou schopnosťou vytvárať nové pracovné miesta, ktoré by nahradili zaniknuté pracovné miesta. Existujú veľké regionálne rozdiely, pretože jedine Bratislavský kraj je schopný vytvárať kvalifikované pracovné miesta s vysokou pridanou hodnotou a pritiahnúť vzdelanú a motivovanú pracovnú silu.

Najvyššia miera nezamestnanosti bola v roku 2006 v Banskobystrickom kraji a Košickom kraji, obe mali hodnoty nad 20 %. Najnižšia bola v Bratislavskom kraji 4,3 %. Celoslovenská miera nezamestnanosti bola v roku 2006 13,3 %. Pod túto hodnotu sa dostalo 5 krajov okrem Banskobystrického, Prešovského a Košického kraja. Najkritickejšou skupinou z pohľadu nezamestnanosti sú dlhodobo nezamestnaní a mladí ľudia.

Tabuľka 10: Vývoj nezamestnanosti

Kraj, SR	2004			2005			2006		
	Počet nezamestnaných		miera nezam. %	Počet nezamestnaných		miera nezam. %	Počet nezamestnaných		miera nezam. %
	spolu tisíc. osôb	podiel na SR v %		spolu tisíc. osôb	podiel na SR v %		spolu tisíc. Osôb	podiel na SR v %	
Bratislavský	27	5,6	8,2	17,1	4	5,2	14,4	4,1	4,3
Trnavský	36	7,5	12,5	30,1	7	10,4	25,4	7,2	8,8
Trenčiansky	25,4	5,3	8,6	23,9	5,6	8,1	21,2	6	7,1
Nitriansky	71	14,8	20,3	61,4	14,4	17,8	45,1	12,8	13,2
Žilinský	57,9	12	17,5	50,3	11,8	15,2	39,4	11,1	11,8
Banskobystrický	86,8	18,1	26,6	77,6	18,2	23,8	68,6	19,4	21,1
Prešovský	85,4	17,8	22,9	80,1	18,7	21,5	68	19,2	18,1
Košický	91,3	19	25,2	87	20,4	24,7	71,3	20,2	20,3
SR spolu	480,7	100	18,1	427,5	100	16,2	353,4	100	13,3

Zdroj: ŠÚ SR

Novodobým fenoménom Slovenska je lacná ale kvalifikovaná pracovná sila a ďalším paradoxom je, že SR má najvyššiu produktivitu práce a najnižšie mzdy v rámci krajín Višeγράdskej štvorky (ďalej V4). S rastom produktivity práce nedochádza k úmernému rastu miezd. Minulý rok mala slovenská hodinová produkcia hodnotu 16,31 USD. Slovenskí pracovníci vyprodukovali hodnotu 28 209 USD na osobu. V okolitých krajinách V4 to bolo len zhruba 23 500 USD.

Ako vidíme v nasledujúcej tabuľke priemerná mesačná mzda v roku 2006 v SR bola 18 761 Sk. No napriek tomu v Prešovskom kraji bola mzda o 25 % nižšia, dokonca rozdiel medzi Prešovským a Bratislavským krajom bolo vyše 50-percentný. V Bratislavskom kraji, v ktorom je sústredená väčšina priemyselných kapacít

a potenciálu a má v ponuke dostatok kvalifikovaných pracovných miest, bola priemerná mzda vo výške 24 860 Sk, čo je o 32 % viac ako celoslovenská priemerná mzda. Priemerné mzdy ostatných krajov sa pohybujú na úrovni 90 % priemernej celoslovenskej mzdy.

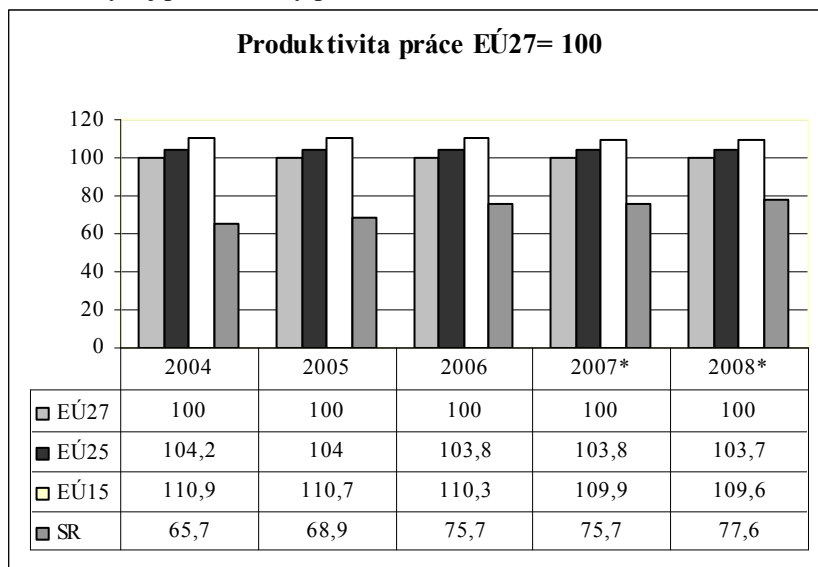
Tabuľka 11: Priemerná mesačná mzda

Kraj, SR	2004		2005		2006	
	priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva SR ¹⁾					
	spolu(Sk)	index SR=100	spolu(Sk)	index SR=100	spolu(Sk)	index SR=100
Bratislavský	21 016	132,8	23 212	134,4	24 860	132,5
Trnavský	14 670	92,7	16 086	93,1	17 610	93,9
Trenčiansky	13 907	87,9	15 121	87,5	16 383	87,3
Nitriansky	13 252	83,7	14 257	82,5	15 395	82,1
Žilinský	13 930	88	15 172	87,8	16 437	87,6
Banskobystrický	13 309	84,1	14 541	84,2	15 657	83,5
Prešovský	12 535	79,2	13 185	76,3	14 087	75,1
Košický	15 440	97,6	16 768	97,1	17 930	95,6
SR spolu	15 825	100	17 274	100	18 761	100

¹⁾ bez podnikateľských príjmov
Zdroj: ŠÚ SR

Produktivita práce je ďalším ekonomickým ukazovateľom, ktorý vplýva na ekonomický rast. V nasledujúcej tabuľke vidíme vývoj a porovnanie produktivity práce.

Graf 2: Vývoj produktivity práce

Zdroj: Eurostat , vlastné spracovanie grafu

Súhrnná efektívnosť vyjadrená produktivitou práce dosiahla v SR v roku 2005 64,8 % priemeru EÚ25, čo predstavuje 60,9 % úrovne EÚ15 a 68,9 % úrovne EÚ27. V roku 2006 stúpla na 67,5 % úrovne EÚ25, resp. 63,5 % priemeru EÚ15 a 75,7 % EÚ27.

1.2.3 Zhrnutie

Napriek skutočnosti, že Slovenská republika patrí medzi európske krajiny so zatiaľ najnižším priemerným vekom, problém starnutia obyvateľstva je u nej aktuálny. Podľa štatistických prognóz v roku 2050 má byť priemerným vek 48 rokov. Keďže ani prirodzený prírastok ani kladné saldo migrácie, nie sú dostatočným faktormi na zvrátenie hrozby starnutia obyvateľstva, je pre zvrátenie tejto prognózy potrebné zvýšiť plodnosť, znížiť úmrtnosť obyvateľstva, zvýšiť strednú dĺžku života pri narodení a v neposlednom rade udržiavať kladné saldo migrácie.

Slovenská republika je národnostne diferencovaná, k slovenskej národnosti sa podľa štatistického úradu hlási zhruba 86 % obyvateľstva a ďalšími národnosťami podľa štatistík s viac ako jedným percentom sú Maďari a Rómovia. No aj v rámci krajov je to rôzne. V Žilinskom kraji žijú najmä Slováci, v Prešovskom okrem Rusínov a Košickom kraji okrem Maďarov sú to dve národnosti: slovenská a rómska. Najviac Maďarov až cez 20 % žije v Nitrianskom a Trnavskom kraji.

Z makroekonomického hľadiska je na tom SR stále lepšie. Vďaka plneniu nominálnej konvergencie sme na najlepšej ceste stať sa šestnástou krajinou s platnou nadnárodnou menou eurom. Oficiálna žiadosť o zhodnotenie pripravenosti Slovenska na vstup do eurozóny bola na začiatku apríla podaná predstaviteľom Európskej únie a Európskej Centrálnej banky na stretnutí ministrov financií EÚ a centrálnych bankárov v Slovinsku. V otázke reálnej konvergencie nastali ďalšie pokroky a Slovensko sa približuje pôvodnej EÚ15. V roku 2005 dosahovala 53-percentnú úroveň EÚ15 v HDP na obyvateľa v PKS, v roku 2013 sa očakáva presiahnutie 60 %. V štrukturálnej konvergencii je dôraz kladený na kvalitatívne zmeny v produkcii zamerané na odstránenie inovačnej a technologickej medzery.

Z pohľadu krajov je na tom najlepšie Bratislavský, ktorý má dobrú geografickú polohu, administratívnu základňu, ale hlavne množstvo priemyselných kapacít, ktorými disponuje. V tomto kraji je každoročne vyrobený najvyšší HDP na obyvateľa v PKS. V tomto kraji je sústredená vzdelávacia aj vedeckovýskumná základňa, dostatok pracovných miest s vysokou pridanou hodnotou, miera nezamestnanosti je najnižšia.

Za Bratislavským krajom sa nachádzajú kraje západného Slovenska a stredného Slovenska. Tieto kraje majú potenciál, sú spojené s hlavným mestom dobrou infraštruktúrou a sú veľmi zaujímavé z pohľadu zahraničných investorov a kapitálových investícií. Na konci poradia sa nachádzajú kraje východného Slovenska. Je to dané demograficko-sociálnou štruktúrou s množstvom rómskej národnosti, zlou infraštruktúrou, kde diaľnice ešte vlastne nič nespájajú, vysokou nezamestnanosťou, ktorej dôsledkom je aj únik mozgov alebo prinajmenšom migrácia pracovnej sily do zahraničia.

Medzi tri hlavné disparity patria: nízka konkurencieschopnosť materiálnej výroby a služieb, nedostatočná kvalita ľudských zdrojov a nedostatočná kvalita a dostupnosť verejnej infraštruktúry. Pre riešenie týchto regionálnych disparít je potrebné využívať faktory rozvoja, ktoré ovplyvňujú úroveň udržateľnej celkovej konvergencie SR k EÚ15 v programovom období 2007-2013.

Hlavné faktory rozvoja sú technológie a procesy zabezpečujúce lepšie využitie produkčného potenciálu, zvyšovanie inovačnej kapacity regiónov, rozvoj ľudského potenciálu a efektívne využitie pracovných síl, infraštruktúra, zabezpečujúca zlepšenie dostupnosti regiónov a kvality životného prostredia a verejných služieb.¹¹

¹¹ Zdroj: MVRR SR, Národný strategický referenčný rámec na roky 2007-2013, s. 62

2 Realizácia politiky súdržnosti v SR

Politika súdržnosti – kohézna politika je založená na princípe, že prerozdelenie prostriedkov medzi chudobnými a bohatými regiónmi členských štátov je potrebné za účelom dosiahnutia vyrovnaného rozvoja celého Európskeho spoločenstva. Jeden zo základných princípov tejto politiky je solidarita. Tento princíp je zakotvený v dokumentoch zakladajúcich EÚ a napomáha k zvyšovaniu hospodárskeho rastu a sociálnej súdržnosti znižujúcej regionálne rozdiely.

Regionálna politika patrí medzi politiky koordinované, to znamená, že je zdieľaná - na jej vykonávaní sa podieľajú vo vzájomnej spolupráci jednotlivé regióny a inštitúcie EÚ. Politika hospodárskej a sociálnej súdržnosti je v prvom rade zameraná na znižovanie sociálnych a ekonomických rozdielov medzi jednotlivými regiónmi EÚ. Pretože Európske spoločenstvo je tvorené dnes už 27 štátmi a každý jeden z nich sa vyvíjal v rôznych historických a kultúrnych podmienkach, je pochopiteľné, že sa nachádzajú na rôznom stupni sociálne-ekonomického rozvoja. No v záujme sociálnej, ekonomickej súdržnosti a rovnováhy boli postupne vytvárané štrukturálne fondy, ktorých prvoradým účelom je znižovať rozdiely medzi zostalými regiónmi vrátane vidieka a v týchto oblastiach zabezpečiť vyrovnaný a trvalo udržateľný rozvoj (ďalej TUR). Všetky krajiny EÚ implikujú vlastnú „národnú“ regionálnu politiku, ktorou sa snažia aplikovať túto regionálnu politiku v súlade s ich špecifickými potrebami svojich regiónov ako napr. podpora zaostalých oblastí, znižovanie rozdielov v životnej úrovni medzi regiónmi, boj s dlhodobou nezamestnanosťou.

2.1 Implementácia politiky súdržnosti v SR

Cieľom kohéznej politiky v novom programovom období 2007-2013 je dosiahnuť vyšší ekonomický rast a vytvoriť nové pracovné miesta vo všetkých regiónoch EÚ. Z finančného hľadiska patrí táto politika k tým vyšším výdajovým položkám. V programovom období 2007-2013 je táto rozpočtová položka „štrukturálne operácie“ navýšená o 3,6 % v porovnaní s obdobím 2000-2006 na 308,41 mld. EUR. Nástrojmi kohéznej politiky sú štrukturálne fondy a kohézny fond. Medzi štrukturálne fondy radíme Európsky sociálny fond - ESF (1958), Európsky poľnohospodársky a záručný fond - EAGGF (1958), Európsky fond regionálneho rozvoja - ERDF (1975) a Finančný nástroj na podporu rybníctva – FIG (1993). V roku 1994 vzniká Kohézny fond - KF.

Pre politiku súdržnosti platia základné prístupy, ktorými sú princíp programovania, koncentrácie, partnerstva, subsidiarity, adicionality a princíp monitorovania a vyhodnocovania implementácie. Princíp programovania znamená, že implementácia prebieha v sedemročnom období, v ktorom sa berie do úvahy príprava verejných rozpočtov s ohľadom na spolufinancovanie zo štrukturálnych fondov (ďalej ŠF). Princíp koncentrácie územný i tematický, ktorý funguje v praxi, predpokladá sústredenie zdrojov do projektov s maximálnym efektom pre daný región a snaží sa vyhnúť riziku duplicit. Princíp subsidiarity zaručuje, aby rozhodnutie bolo urobené na úrovni, ktorá je najviac vhodná na jeho riešenie. Princíp adicionality znamená, že ku peniazom zo štátneho rozpočtu sú pridávané peniaze so štrukturálnych fondov, neexistuje plné financovanie a podpory sú poskytované ex post. Princíp partnerstva znamená, že inštitúcie EÚ a inštitúcie členských štátov úzko spolupracujú. Ďalšou podmienkou využívania štrukturálnych fondov je princíp monitorovania a kontroly. Je založená na decentralizovanom prístupe k fondom a rozdelenie miery zodpovednosti na úroveň Spoločenstva, národnú, regionálnu a lokálnu úroveň.

V tomto programovom období sa uskutočnila reforma regionálnej politiky. Súviselo to s rozšírením pôvodnej EÚ15 na EÚ25 v roku 2004 a nakoniec na EÚ27. V oblasti ťažiska financovania sa regionálna politika zamerala na najviac znevýhodnené regióny v ciele Konvergencia. V tomto ciele sa zmenila výška príspevkov Spoločenstva – 85 % nákladov hradených z ERDF, ESF a KF. Znížil sa počet finančných nástrojov politiky súdržnosti z 5 na 3 : ERDF, ESF a KF. Fungovanie jednofondového financovania operačných programov s výnimkou u infraštruktúry, kde sa spája financovanie z ERDF a KF. Zjednodušil sa proces programovania, kde existujú dve úrovne: politická a operačná úroveň. Zmena pravidla n+2 na n+3 znamená, že každý prijatý záväzok členskej krajiny voči Európskej komisii musí byť splnený do 3 rokov od prijatia tohto záväzku. Zvýšilo sa delegovanie právomocí členským štátom a regiónom. Spracovávanie programových doplnkov sa stalo nezáväzným. U Kohézneho fondu sa zaviedlo viacročné programovanie. Povinnými hodnoteniami sú ex ante a ex post. V prípade odchýlky v programe je priebežné hodnotenie nahradené ad hoc hodnotením.

2.1.1 Dokumentácia pre programové obdobie 2007-2013

V SR je základným strategickým dokumentom Národný strategický referenčný rámec (ďalej NSRR), aktuálny je na rok 2007-2013. Sú v ňom definované stratégie, ktorých implikáciou sa naplňajú vytýčené ciele prostredníctvom projektov

spolufinancovaných so štrukturálnych fondov a kohézneho fondu. V tomto dokumente sa spájajú prvky a ciele jednotlivých regiónov krajiny, sektorov, ale i celého štátu s koherentnou politikou EÚ. Ich spoločným cieľom je dosiahnuť čo najväčší synergický efekt vo vopred stanovených cieľoch.

Hlavný dokument politiky súdržnosti NSRR 2007-2013 vychádza okrem iného zo Strategického usmernenia Spoločenstva, Lisabonskej stratégie pre Slovensko, resp. Národného programu reforiem 2006-2008, Stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ a z Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001. Okrem týchto strategických dokumentov je prihliadané na obsahy ostatných dokumentov EÚ a SR s prihliadnutím na oblasť, ktorej sa týkajú.

Na súčasné programové obdobie je SR pridelených 11,6 miliárd EUR, ktoré budú poukázané prostredníctvom štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu v súlade so strategickými dokumentmi do národných priorít.

2.1.2 Ciele, strategické priority a horizontálne priority

Ciele a strategické priority

Celkovým cieľom SR, ktorý je stanovený v NSRR 2007-2013 je: „Výrazne zvýšiť do roku 2013 konkurencieschopnosť a výkonnosť regiónov a slovenskej ekonomiky a zamestnanosť pri rešpektovaní trvalo udržateľného rozvoja“¹².

Európska Rada potvrdila štruktúru cieľov, sú to tieto tri:

- **Konvergencia**
- **Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť**
- **Európska územná spolupráca**

Tabuľka 12: Oprávnenosť územia SR podľa cieľov kohéznej politiky EÚ

Konvergencia	Vzťahuje sa na regióny, ktorých HDP na obyvateľa v PKS je menší ako 75% priemeru EÚ. Platí pre všetky kraje okrem Bratislavského.
Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť	Vzťahuje sa na územie EÚ, na ktoré sa nevzťahuje cieľ Konvergencia. Platí len pre územie Bratislavského samosprávneho kraja.
Európska územná spolupráca	Vzťahuje sa na regióny, ktoré majú pozemné alebo námorné hranice alebo oblasti nadnárodnej spolupráce. NSRR tento cieľ nezahŕňa.

Zdroj: SPU Nitra

¹² Cit.: MVRR SR, Národný strategický referenčný rámec na roky 2007-2013

V prvom celi Konvergencia je zámerom pomocou troch nástrojov kohézie - ERDF, ESF, KF urýchliť ekonomickú konvergenciu menej rozvinutých regiónov na základe zlepšenia podmienok pre ekonomický rast a zamestnanosť. Na realizáciu tohto cieľa bolo vyčlenených 81,7 % finančných zdrojov z rozpočtu EÚ (10,9 mld. EUR). V druhom celi Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť sú využité zdroje z fondov ERDF a ESF v pomere 15,8 % celkového objemu finančných prostriedkov Spoločenstva (449 mil. EUR). Prostriedky z ERDF budú alokované na prispôsobovanie sa sociálnym a ekonomickým zmenám, podnikanie, znalostnú spoločnosť, inovácie, ochranu životného prostredia (ďalej ŽP) a prevenciu rizík, z ESF to bude pomoc zamestnancom a samotným podnikom na prispôsobenie sa zmenám na trhu práce a vytváranie podmienok na inklúziu. V treťom celi Európska územná spolupráca sa vlastne nahradila Iniciatíva Spoločenstva INTERREG, ktorá bola a je zameraná na vymieňanie skúseností na úrovni cezhraničnej, nadnárodnej a interregionálnej. Zoznam oprávnených oblastí pre národnú spoluprácu je stanovený Európskou komisiou. Na tento cieľ je určených 2,5 % finančných prostriedkov politiky súdržnosti (227 mil. EUR).

Finančné prostriedky z EÚ budú zainvestované prostredníctvom projektov do týchto troch strategických priorít:

- **Infraštruktúra a regionálna dostupnosť**
- **Inovácia, informačná spoločnosť a znalostná ekonomika**
- **Ľudské zdroje a vzdelávanie**

V ich rámci sú rozpracované špecifické priority a ciele na nižšej úrovni.

V strategickej prioritě **infraštruktúra a regionálna dostupnosť** sa nachádzajú štyri špecifické priority na nižšej úrovni. V prvom rade je to **regionálna infraštruktúra**, ktorá má za cieľ zvýšiť kvalitu a dostupnosť občianskej infraštruktúry a vybavenosti v regiónoch. Smerovanie podpory je na základe princípu územnej koncentrácie. Podporovať sa budú modernizácia a dobudovanie zariadení v oblasti vzdelávania, kultúry, sociálnych služieb a ostatnej občianskej infraštruktúry. Týmto sa vytvorí predpoklad na zvýšenie úžitku pre občanov. Dôležitým bodom je aj obnova a podpora infraštruktúry cestovného ruchu u stredísk cestovného ruchu s celoročným fungovaním ale aj stredísk s kultúrno-poznávacím charakterom. Na zvýšenie kvality, dostupnosti a lepšie obsluhuje územia budú smerovať ŠF do verejnej infraštruktúry. Táto

potreba je najsilnejšia hlavne na východnom Slovensku, kde je nedostatok ciest vyššej triedy. Druhá špecifická priorita je **enviromentálna infraštruktúra a ochrana životného prostredia**, ktorej cieľom je v zmysle predpisov EÚ zlepšiť stav ŽP, racionálne využívať zdroje, skvalitniť a dobudovať enviromnetálnu infraštruktúru a týmto posilniť trvalo udržateľný rozvoj enviromentalnej zložky. Stratégia v tejto priorite vychádza zo záväzkov SR voči inštitúciám EÚ, ktoré boli podpísané v Zmluve o prístupí k EÚ. Zlepšenie stavu životného prostredia, ochrana zdrojov kvalitnej vody, ochrana ovzdušia, klímy a prírody, odpadové hospodárstvo a v neposlednom rade znižovanie a monitorovanie emisií základných a znečisťujúcich látok v ovzduší sú dôležité oblasti, v ktorých musí Slovensko plniť svoje záväzky. Treťou špecifickou prioritou je **dopravná infraštruktúra a verejná osobná doprava**, ktorej úlohou je podporovať trvalo udržateľnú mobilitu. Medzi ďalšie úlohy patrí pripojenie jednotlivých regiónov k transeurópskym dopravným sieťam, zvýšiť úroveň vybavenosti územia celej SR a jeho modernizácia, zvýšiť funkčnosť dopravného systému a takisto znižovanie negatívnych vplyvov na ŽP. Štvrtou a poslednou strategickou prioritou je **modernizácia zdravotníckej infraštruktúry**, ktorá má zlepšiť podmienky ovplyvňujúce zdravotný stav obyvateľov. Zdroje sú prednostne smerované na základe územnej koncentrácie a regionálnej dostupnosti. Je potrebné rekonštruovať a modernizovať nielen technické vybavenie, ale aj zdravotnícke budovy a zariadenia. Netreba však zabúdať ani na ľudský kapitál a venovať mu dostatočnú pozornosť v oblasti vzdelávania, tréningu a modernizácie študijných predmetov.

V strategickej priorite **inovácia, informačná spoločnosť a znalostná ekonomika** sú definované taktiež štyri špecifické priority na nižšej úrovni. Prvou špecifickou oblasťou je **informatizácia spoločnosti**, kde je potrebné vytvoriť inkluzívnu informačnú spoločnosť ako prostriedok pre rozvoj vysoko výkonnej vedomostnej ekonomiky. Táto meta sa má dosiahnuť rozvojom Governmentu v organizačnej štruktúre verejnej správy. Poskytnúť a sprístupniť elektronické služby pre všetkých občanov a to sprístupnením širokopásmového internetu do oblastí nezaujímavých pre komerčných poskytovateľov, do oblastí s nízkou hustotou osídlenia a do ekonomicky zaostávajúcich regiónov. Ďalej je potreba sprístupniť všetky digitálne obsahy pamäťových a fondových inštitúcií, ktoré by boli k dispozícii pre všetky regióny. V druhej oblasti **výskumu a vývoja** je kladený dôraz na modernizáciu a zefektívnenie systému, ktorý podporuje výskum a vývoj a následne týmto zvýšiť konkurencieschopnosť slovenskej ekonomiky, znížiť

regionálne disparity, vytvoriť nové pracovné miesta a taktiež vytvoriť prostredie na vznik inovatívnych podnikov s high-technológiou. Pre znalostnú ekonomiku je dôležitý aj kvalitný vzdelávací systém. V tretej prioritě **infraštruktúra vysokých škôl** je preto kladený dôraz na zvyšovanie jeho úrovne pomocou podpory zveľaďovania budov, vzdelávacích postupov, vybavenia a ľudského kapitálu. Poslednou ale nie menej dôležitou špecifickou prioritou je **podpora konkurencieschopnosti podnikov a služieb prostredníctvom inovácií**. Je potrebné vytvoriť podmienky na vznik inovačných centier v jednotlivých regiónoch, ktoré podporia celkovú konkurencieschopnosť a vytvoria predpoklady na trvale udržateľný rozvoj. Patrí sem aj podpora v oblasti energetiky. Je potrebné znížiť energetickú náročnosť, zvýšiť jej efektívnosť, zvýšiť spotrebu obnoviteľných zdrojov energie, ako aj zvýšiť účinnosť a využitie primárnych energetických zdrojov za účelom zníženia nákladov.

V oblasti **Ľudských zdrojov** sú definované dve špecifické priority. Prvou je **moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť**, ktoré sa dá dosiahnuť dokončením reformy základného a stredného školstva v oblasti inovácie obsahu a skvalitnenia výstupov, ktoré korešpondujú s trhom práce a s jeho potrebami, a tak umožniť vyššiu adaptabilitu absolventov voči požiadavkám zamestnávateľov. Vo vzdelávacom systéme má byť osobitný dôraz kladený na kľúčové kompetencie a znalosti žiakov a študentov v oblasti cudzích jazykov, personálnych, komunikačných, interpersonálnych schopností, schopností kritického a analytického myslenia a znalostí práce s modernými informačnými technológiami. Druhou prioritou je **podpora rastu zamestnanosti a sociálnej inklúzie a budovanie kapacít**. Na základe analýz je potrebné v oblasti zamestnanosti podporovať problémové skupiny, ktoré majú problém nájsť si pracovné miesto alebo si ho udržať. Patria medzi nich skupiny mladých ľudí, starších osôb, dlhodobo nezamestnaných viac ako 12 mesiacov. Hoci sa miera nezamestnanosti znižuje, je potrebné prihliadať na regionálne rozdiely a špecificky pristupovať k riešeniu jednotlivých problémov. Je samozrejmé, že tvorba pracovných miest je problematickejšia na východe krajiny a Bratislavský kraj s tým problém nemá, pretože je tam sústredený najväčší potenciál z celej republiky. V sociálnej oblasti je kladený dôraz na zmiernenie rizika chudoby, posilnenie integrácie osôb ohrozených sociálnym vylúčením alebo sociálne vylúčených s dôrazom na rómsku populáciu.

Priority podľa cieľov kohéznej politiky EÚ

V nasledujúcich tabuľkách vidno previazanosť jednotlivých strategických priorít, špecifických priorít a fondov, ktorými sú financované. Pre lepšiu prehľadnosť som ich farebne rozlíšila. V tejto prvej tabuľke sa nachádza sústava priorít v celi Konvergencia, ktorá je implementovaná vo všetkých krajoch okrem kraja Bratislavského.

Tabuľka 13: Sústava priorít NSRR pre cieľ Konvergencia

Strategická priorita	Špecifická priorita	Fond
1. Infraštruktúra a regionálna dostupnosť	1.1 Regionálna infraštruktúra	ERDF
	1.2 Environmentálna infraštruktúra a ochrana životného prostredia	ERDF + KF
	1.3 Dopravná infraštruktúra a verejná osobná doprava	ERDF + KF
	1.4 Modernizácia zdravotníckej infraštruktúry	ERDF
2. Inovácia, informačná spoločnosť a znalostná ekonomika	2.1 Informatizácia spoločnosti	ERDF
	2.2 Výskum a vývoj	ERDF
	2.3 Infraštruktúra vysokých škôl	ERDF
	2.4 Podpora konkurencieschopnosti podnikov a služieb najmä prostredníctvom inovácií	ERDF
3. Ľudské zdroje a vzdelávanie	3.1 Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť	ESF
	3.2 Podpora rastu zamestnanosti, sociálnej inklúzie a budovanie kapacít	ESF

Zdroj: NSRR 2007-2013

V tejto druhej tabuľke sa nachádza systém priorít, pre cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť v rámci Bratislavského kraja, ktorý je jediným oprávneným v tomto celi.

Tabuľka 14: Sústava priorít NSRR pre cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť

Strategická priorita	Špecifická priorita	Fond
1. Infraštruktúra a regionálna dostupnosť		ERDF
2. Inovácia, informačná spoločnosť a znalostná ekonomika		ERDF
3. Ľudské zdroje a vzdelávanie	3.1 Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť	ESF
	3.2 Podpora rastu zamestnanosti, sociálnej inklúzie a budovanie kapacít	ESF

Zdroj: NSRR 2007-2013

Horizontálne priority

Horizontálne priority sú svojím charakterom a vplyvmi prierezové, čo znamená, že by mali byť rešpektované pri každom projekte v rámci operačných programov, bez ohľadu na podporovanú tému alebo územie. Existujú štyri horizontálne priority:

▪ **Marginalizované rómske komunity**

Zámerom tejto priority je posilnenie spolupráce, koordinácia činností a finančných zdrojov nasmerovaných k zlepšeniu životných podmienok Rómov. Prioritnými oblasťami sú vzdelávanie, zamestnanosť, zdravie, bývanie plus tri problémové okruhy: chudoba, rodová rovnosť a diskriminácia. Uplatňovanie tejto priority s hľadiska komplexnosti je náročné, preto sa kladie dôraz na vypracovávanie lokálnych stratégií rozvoja rómskych komunít. Do týchto stratégií sú zahrnuté najmä opatrenia na integráciu marginalizovaných rómskych komunít pomocou zlepšenia infraštruktúry rómskych osídlení, vzdelávania, zamestnanosti, zdravotnej a sociálnej starostlivosti a služieb. Indikatívna alokácia do tejto priority na realizáciu projektov je vo výške 200 mil. EUR.

▪ **Rovnosť príležitostí**

V rámci tejto priority je dôležité zabezpečiť rovnaké príležitosti pre všetkých a predchádzať diskriminácií na základe rasy, pohlavia, etnického pôvodu, náboženského vyznania, viery, veku, zdravotného postihnutia, či sexuálnej orientácie. Podpora základných práv, rovností a nediskriminácie je jedným zo základných princípov platných v celej EÚ. Zvláštny dôraz je kladený na rovnosť príležitostí oboch pohlaví (rodovú rovnosť), kde je snaha odstraňovať nerovnosti medzi postavením mužov a žien vo všetkých aktivitách a dosiahnuť rovnaké postavenie i v spoločnosti. Tento princíp bude uplatňovaný iba v tých projektoch, ktoré budú mať pozitívny, resp. negatívny vplyv na rovnosť príležitostí.

▪ **Trvalo udržateľný rozvoj**

Dôležitou prioritou je zabezpečenie ekonomickej, enviromentálnej a sociálnej udržateľnosti ekonomického rastu s prihliadnutím na schopnosť našich budúcich generácií uspokojovať ich potreby. Preto je dôležité podporovať dynamické hospodárstvo s plnou zamestnanosťou, klásť dôraz na vzdelávanie a úroveň výchovy, ochranu zdravia, sociálnu a územnú celistvosť a takisto ochraňovať životné prostredie. V tomto programovom období 2007-2013 rešpektovanie trvalo udržateľného rozvoja patri medzi kľúčové podmienky pre rast konkurencieschopnosti a výkonnosti regiónov a ekonomiky SR. Hlavným cieľom v rámci tejto priority je, aby všetky intervencie

financované v rámci NSRR synergicky ovplyvňovali trvalo udržateľný rozvoj vo všetkých jej zložkách, t.j. v ekonomickej, enviromentálnej a sociálnej zložke.

▪ **Informačná spoločnosť**

Cieľom tejto „modernej“ priority je podporovať vyššiu efektívnosť, kvalitu implementácie a transparentnosť priorít NSRR spojených s využívaním prostriedkov informačno-komunikačných technológií. Dôsledkom tejto priority má byť zvýšenie efektívnosti a účinnosti implementovaných prvkov vedomostnej spoločnosti. Budovanie informačnej spoločnosti sa bude konať prostredníctvom operačného programu Informatizácia spoločnosti, ale aj druhým spôsobom a to prostredníctvom jednotlivých projektov v ostatných operačných programoch.

2.2 Operačné programy

V programovom období 2007-2013 budú jednotlivé stratégie, priority a ciele implementované pomocou 11 operačných programov (ďalej OP) v celkovej hodnote 11 360 619 950 EUR. Z toho pre **cieľ Konvergencia** je určených šesť operačných programov. Z nich sú štyri spolufinancované z ERDF a pokrývajú celú SR okrem Bratislavského kraja (Regionálny operačný program, OP Informatizácia spoločnosti, OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast, OP Zdravotníctvo) a dva operačné programy sú spolufinancované z ERDF a KF, ktoré sú určené pre celú SR vrátane Bratislavského kraja. Pre **cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť** existuje jeden operačný program - OP Bratislavský kraj, ktorý je spolufinancovaný z ERDF. Tri operačné programy sú spoločné pre obidva ciele a teda pokrývajú celé Slovensko vrátane Bratislavského kraja - dva sú spolufinancované z ESF (OP Vzdelávanie, OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia) a jeden z ERDF (OP Vývoj a výskum). Posledným jedenástym operačným programom v rámci **cieľa Konvergencia** je OP Technická pomoc, ktorá je spolufinancovaná z ERDF. Tento OP pokrýva horizontálne aktivity vo všetkých operačných programoch. Za jeho plnenie je zodpovedný centrálny riadiaci a koordinačný orgán – Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR. V každom operačnom programe bude súčasne vynakladaná finančná alokácia na technickú pomoc pre špecifické aktivity príslušného riadiaceho orgánu a sprostredkovateľských orgánov pod riadiacim orgánom.

V nasledujúcej tabuľke sa nachádza prehľad operačných programov, ich riadiacich orgánov a fondov, ktorými sú spolufinancované.

Tabuľka 15: Zoznam operačných programov

	Operačný program	RO	Fond
1.	Regionálny operačný program	MVRR SR	ERDF
2.	Životné prostredie	MŽP SR	ERDF, KF
3.	Doprava	MDPT SR	ERDF, KF
4.	Informatizácia spoločnosti	ÚV SR	ERDF
5.	Výskum a vývoj ¹	MŠ SR	ERDF
6.	Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	MH SR	ERDF
7.	Vzdelávanie ¹	MŠ SR	ESF
8.	Zamestnanosť a sociálna inklúzia ¹	MPSVR SR	ESF
9.	Zdravotníctvo	MZ SR	ERDF
10.	Technická pomoc	MVRR SR	ERDF
11.	Bratislavský kraj ²	MVRR SR	ERDF

¹ Zahŕňa i cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť

² Patrí len do cieľa Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť

Zdroj: NSRR 2007-2013

2.2.1 Charakteristika operačných programov v ciele Konvergencia

V nasledujúcej tabuľke sa nachádza rozdelenie finančných prostriedkov na jednotlivé operačné programy.

Tabuľka 16: Finančná tabuľka v EUR 1

	Operačný program	Fond	Výška príspevku
1.	Regionálny operačný program	ERDF	1 445 000 000
2.	Životné prostredie	ERDF	230 756 935
		KF	1 569 243 065
3.	Doprava	ERDF	877 409 097
		KF	2 329 495 498
4.	Informatizácia spoločnosti	ERDF	993 095 405
5.	Výskum a vývoj	ERDF	883 000 000
6.	Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	ERDF	772 000 000
7.	Vzdelávanie	ESF	600 000 000
8.	Zamestnanosť a sociálna inklúzia	ESF	864 000 000
9.	Zdravotníctvo	ERDF	250 000 000
10.	Technická pomoc	ERDF	97 601 421

Zdroj: NSRR 2007-2013

Na cieľ Konvergencia je pre programové obdobie 2007-2013 pre Slovensko alokovaných spolu 10 911 601 421 EUR. Táto suma je rozdelená do troch fondov:

dvoch štrukturálnych : ERDF so sumou 5 548 862 858 EUR, ESF so sumou 1 464 000 000 EUR a KF 3 898 738 563 EUR

▪ **Regionálny operačný program (ROP)**

V tomto programe sú implementované špecifická priorita v rámci strategickej priority: špecifickou prioritou je regionálna infraštruktúra a strategická priorita - infraštruktúra a regionálna dostupnosť. Riadiacim orgánom je ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR a výška príspevku Európskej komisie je 1 445 000 000 EUR. Na základe analýz disparít medzi regiónmi sa priority ROP orientujú na podporu infraštruktúry cestovného ruchu, občianskej, dopravnej a sídelnej infraštruktúry. Intervencie sú alokované napr. do stavebných objektov, vybavenosti územia a na zlepšenie hmotnej infraštruktúry. Hlavným cieľom je „zvýšenie dostupnosti a kvality občianskej infraštruktúry a vybavenosti v regiónoch“.¹³

▪ **OP Životné prostredie**

V OP sa implementuje špecifická priorita enviromentálna infraštruktúra a ochrana ŽP v rámci strategickej priority infraštruktúra a regionálna dostupnosť. Je spolufinancovaný zo zdrojov ERDF (230 756 935 EUR) a KF (1 569 243 065 EUR) a vedie ho Ministerstvo životného prostredia SR. Tento OP sa zameriava na prioritné, najviac problémové a finančne najnáročnejšie aktivity, ktoré sme povinní implementovať z titulu enviromentálneho acquis Spoločenstva. Hlavným cieľom je „zlepšiť stav ŽP, a racionálne využívať zdroje pomocou skvalitnenia enviromentálnej infraštruktúry SR v zmysle predpisov EÚ a v neposlednom rade posilniť enviromentálne zložky TUR“.

▪ **OP Doprava**

OP Doprava s hlavným cieľom podpory trvalo udržateľnej mobility implementuje v ciele Konvergencia špecifickú prioritu dopravná infraštruktúra a verejná osobná doprava v rámci strategickej priority infraštruktúra a regionálna dostupnosť. Riadiacim orgánom je Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií SR. Tento program je dotovaný z dvoch zdrojov ERDF (877 409 097 EUR) a KF (2 329 495 498 EUR). Zdroje ERDF sa dotknú najmä výstavby rýchlostných ciest a ciest I. triedy. Prostriedky KF budú nasmerované na modernizáciu železníc SR, cestnej infraštruktúry zaradenej do siete TEN-T (Transeurópske dopravné siete).

¹³ Cit.: MVR SR, Národný strategický referenčný rámec na roky 2007-2013, s. 97

▪ **OP Zdravotníctvo**

Globálnym cieľom OP Zdravotníctvo je zlepšiť podmienky ovplyvňujúce zdravotný stav obyvateľstva pomocou zvyšovania kvality poskytnutej zdravotnej starostlivosti. Na tento účel je vyčlenených 250 000 000 EUR prostredníctvom ERDF. Riadiacim orgánom je Ministerstvo zdravotníctva SR. Zmeny sú zamerané na štruktúru, kvalitu a dostupnosť zdravotnej starostlivosti a jej ponuky a na celkovú modernizáciu zdravotníckej infraštruktúry.

▪ **OP Informatizácia spoločnosti**

Špecifickou prioritou je informačná spoločnosť a strategickou prioritou vedomostná ekonomika. Orgánom zodpovedným za riadenie je Úrad vlády SR. Je spolufinancovaný z ERDF vo výške 993 095 405 EUR. Cieľom podpory je vytvoriť a prepojiť verejnú správu pomocou elektronizácie a elektronických služieb, pomôcť rozvoju fondových a elektronických inštitúcií, sprístupniť ich digitálne obsahy pre širokú verejnosť a rozšíriť širokopásmovú internetovú sieť.

▪ **OP Výskum a Vývoj**

Riadiacim orgánom je Ministerstvo školstva SR. Tento OP je spolufinancovaný z ERDF sumou vo výške 883 000 000 EUR. Globálnym cieľom tohto programu je zefektívniť a zmodernizovať systém podpory výskumu a vývoja, skvalitniť infraštruktúru vysokého školstva, tak aby viedla k zvyšovaniu konkurencieschopnosti ekonomiky a inováciám, znižovaniu regionálnych rozdielov a tvorbe pracovných miest.

▪ **OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast**

V tomto programe je kladený dôraz na aktivity zamerané na inovácie a inovatívne procesy, vývoj a transfer nových technológií a rozvoj spoločných služieb pre podnikateľov. Ide hlavne o podporu spolupráce medzi podnikateľskou sférou, vývojovými a výskumnými centrami a univerzitami navzájom s akcentom na TUR. V oblasti energetiky je dôraz kladený na zvýšenie efektívnosti, zníženie nákladov a náročnosti. Nezabúda sa ani na cestovný ruch a najmä na rozvoj jeho infraštruktúry a propagáciu. Riadiacim orgánom, ktorý to zastrešuje je Ministerstvo hospodárstva SR, výška príspevku je 772 000 000 EUR.

▪ **OP Vzdelávanie**

Tento program je zameraný na podporu rozvoja ľudského kapitálu, formovať ho, učiť ho základným zručnostiam a kľúčovým kompetenciám. Jeho cieľom je prispôsobiť vzdelávací systém pomocou reforiem potrebám vedomostnej spoločnosti a trhu práce. Podporuje všetky stupne vzdelávania, no s ohľadom na zabezpečenie

konkurencieschopnosti kladie dôraz na vysokoškolské a celoživotné. Je financovaný zo zdrojov ESF vo výške 600 000 000 EUR a vedie ho Ministerstvo školstva SR.

▪ **OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia**

Tento program je financovaný z ESF (864 000 000 EUR) a riadiacim orgánom je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Kladie si za cieľ znížiť nezamestnanosť, zvýšiť zamestnanosť a budovať nové kapacity a dosiahnuť sociálnu inklúziu. Na trhu práce pomôcť pracovníkom v adaptácii sa na meniace prostredie, podporovať ich územnú i profesijnú mobilitu a podporovať tvorbu nových pracovných miest. V sociálnej oblasti pomáhať v integrácii znevýhodneným a marginalizovaným rómskym skupinám obyvateľstva.

▪ **OP Technická pomoc**

Globálnym cieľom je „zabezpečiť efektívne, účinné a správne riadenie, implementáciu, finančné riadenie, kontrolu a audit ŠF a KF v rokoch 2007-2013“.¹⁴ Orgán, ktorý to celé riadi je Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR, zdroje sú z ERDF vo výške 97 601 421 EUR.

2.2.2 Charakteristika operačných programov v ciele Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť

V ciele Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť je k dispozícii pre SR na súčasné programové obdobie 449 018 529 EUR. Jedná sa o zdroje zo ŠF - ERFD 413 415 373 EUR a ESF 35 603 156 EUR. Prerozdelenie finančných prostriedkov na jednotlivé operačné programy je uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 17: Finančná tabuľka v EUR 2

	Operačný program	Fond	Výška príspevku
1.	Výskum a vývoj	ERDF	326 415 373
2.	Vzdelávanie	ESF	17 801 578
3.	Zamestnanosť a sociálna inklúzia	ESF	17 801 578
4.	Bratislavský kraj	ERDF	87 000 000

Zdroj: NSRR 2007-2013

¹⁴ Cit.: MVRR SR, Národný strategický referenčný rámec na roky 2007-2013, s. 103

Nasledujúce tri operačné programy pre Bratislavský kraj sú zahrnuté nielen v ciele Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť ale aj v ciele Konkurencia.

▪ **OP Výskum a vývoj**

Operačný program v oblasti výskumu, vývoja a infraštruktúry vysokých škôl je spolufinancovaný z ERDF vo výške 326 415 373 EUR a riadiacim orgánom je Ministerstvo školstva SR. V tomto kraji je situovaná väčšina vedecko-výskumnej základne, no má k dispozícii zastarané technologické prostriedky, preto je potrebné podporiť jej modernizáciu.

▪ **OP Vzdelávanie**

Tento OP je spolufinancovaný z ESF vo výške 17 801 578 EUR a riadiacim orgánom je Ministerstvo školstva SR. Hlavným cieľom je zvýšiť kvalitu a úroveň celoživotného vzdelávania a ako v ostatných krajoch produkovať kvalifikovaných pracovníkov, ktorí by korešpondovali s potrebami trhu práce.

▪ **OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia**

Program je spolufinancovaný z ESF vo výške 17 801 578 EUR a riadiacim orgánom je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

▪ **OP Bratislavský kraj¹⁵**

Tento Operačný program sa odvíja od charakteru Bratislavského regiónu a má za cieľ zvýšiť konkurencieschopnosť tohto kraja v súlade s Lisabonskou stratégiou a politikou urbánneho rozvoja. Hlavnými prioritami sú infraštruktúra a regionálna dostupnosť a vedomostná ekonomika. Je spolufinancovaný z ERDF vo výške 87 000 000 EUR a riadiacim orgánom je Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR.

¹⁵ Tento operačný program je len v ciele Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť.

3 Prípadová štúdia na Východoslovenský región

V tejto časti mojej práce sa chcem venovať otázke regionálneho rozvoja východného Slovenska. Rozoberiem v nej spoluprácu a partnerstvo dvoch samosprávnych krajov – Prešovského a Košického, ktoré spoločne spracovávali spoločnú stratégiu rozvoja na úrovni NUTS II. V prvej časti popíšem o aký projekt išlo, v nasledujúcej časti rozoberiem výstup tohto projektu spoločnú stratégiu rozvoja – Rozvojový plán Slovensko – Východ (ďalej RoP). Hoci bol tento projekt vypracovávaný v období 2004-2006, jeho platnosť zasahuje aj do tohto nového programovacieho obdobia. Je vyvíjaná snaha o nadviazanie na prijaté ciele a stratégie z RoP a ich následnú úspešnú implementáciu v praxi. Za pomoci získaných analýz, profilu regiónu, prognóz vývoja a konkurencieschopnosti realizovať projekty.

3.1 Projekt POKER

Celý názov projektu je: **Projekt POKER¹⁶ – komunikácia, partnerstvá, spoločné východiská a zámery pre NUTS II.** Jedná sa o pilotný projekt v rámci Slovenskej republiky, pri ktorom sa spojili dva samosprávne kraje Prešovský a Košický, ktoré do roku 1996 fungovali ako jeden celok – Východoslovenský kraj. Následne po vstupe do EÚ v máji roku 2004 a katastrofálnemu hodnoteniu, že obidva kraje patria do prvej desiatky najchudobnejších regiónov Spoločenstva, vznikla iniciatíva oboch samosprávnych krajov na prehĺbenie spolupráce smerovanej na rozvoj regiónu ako celku.

Projekt bol schválený v rámci OP Základná infraštruktúra v programovom období 2004-2006, opatrenia 3.3. Budovanie a rozvoj inštitucionálnej infraštruktúry v oblasti regionálnej politiky, aktivity B Partnerstvá pre rozvoj regionálnej politiky. Dĺžka trvania projektu bola stanovená na 15 mesiacov a to od septembra 2005 do novembra 2006. Žiadateľom bol Prešovský samosprávny kraj a bol mu schválený rozpočet vo výške 5 501 100 Sk, pričom príspevok zo štátneho rozpočtu bol 1 100 220 Sk a za ŠF to bol príspevok 4 125 800 SK z ERDF.

Východiskami projektu boli spoločné sociálno-ekonomické charakteristiky oboch krajov, medzi ktoré patria nedostatočne rozvinutá dopravná, občianska a technická infraštruktúra. Je to dôsledok transformácie po vzniku samostatnej SR, ale taktiež veľkou vzdialenosťou od hlavného mesta. Oba kraje PSK a KSK riešia regionálnu

¹⁶vysvetlenie názvu: viď Úvod s. 5

politiku na úrovni NUTS III samostatne, no keďže sú okrem zemepisnej blízkosti aj sociálno-ekonomicky prepojené a riešia rovnaké problémy, potreba vzájomnej spolupráce a prepojenia je prirodzená a samozrejmá. Na druhej strane, je omnoho efektívnejšie hľadať ciele a stratégie na riešenie problémov pomocou spoločných zdrojov (materiálnych, finančných, informačných i ľudských) ako samostatne. Jedným z dôležitých cieľov bolo vytvorenie spoločného rozvojového dokumentu.

Hlavným cieľom v projekte bolo posilniť partnerstvo a spoluprácu v otázke regionálneho rozvoja Slovensko – Východ, aby partneri rozoznali problémy a definovali potrebné ciele a stratégie rozvoja pre tento región. Špecifickými cieľmi sa stali zvýšenie uvedomenia si potreby pre partnerskú spoluprácu, snaha vytvoriť rozvojový programový dokument pre región Slovensko – Východ a vytvoriť prostredie, mechanizmy a nástroje na dlhodobú spoluprácu a na plnenie stanovených cieľov.

Hlavnými partnermi sú Prešovský a Košický samosprávny kraj, no do spoločenstva patria aj organizácie a inštitúcie s pôsobnosťou v oblasti regionálneho rozvoja, ktoré existujú vo verejnom sektore na území kraja minimálne 3 roky .

Očakávania partnerov v projekte sú: nominácia odborníka do tematických pracovných skupín (TPS) na princípe nezastupiteľnosti , spracovávanie podkladov RoP v rámci TPS v oblastiach hospodárstvo, sociálna oblasť a vzdelávanie, vidiek, oblasť ŽP, komunikácia a partnerstvo a inštitucionálna oblasť, ďalej pripomienkovanie výstupov z aktivít projektu , budovanie záujmových (projektových) partnerstiev a vytvorenie platformy pre implementáciu Rozvojového plánu.

„ **Výstupmi projektu** deklarované v tomto projekte sú:

- Profil regiónu Slovensko - Východ
- Rozvojový plán Slovensko - Východ
- Vypracovaná, otestovaná a prijatá Komunikačná stratégia
- Modely pre rozhodovací a implementačný mechanizmus Rozvojového plánu Slovensko - Východ
- Podklady pre aktualizáciu Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja a Územného plánu VÚC na úrovni NUTS III (samostatne pre Prešovský samosprávny kraj a Košický samosprávny kraj)
- Integrovaná štúdia podmienok ďalšieho rozvoja regiónu Slovensko – Východ:

- Prognóza socio-ekonomického vývoja regiónu Slovensko – Východ do roku 2015
- Štúdia konkurencieschopnosti regiónu Slovensko – Východ
- Štúdia rozvoja priemyselnej infraštruktúry regiónu Slovensko – Východ
- Štúdia uskutočniteľnosti Rozvojového plánu regiónu Slovensko – Východ¹⁷

3.2 Rozvojový plán Slovensko – Východ

Spoločným východiskom oboch samosprávnych krajov pri tvorbe tohto RoP boli rovnaké sociálno-ekonomické podmienky (ako nedostatočná dynamika hospodárskeho rastu) a celkové zaostávanie východoslovenského regiónu za priemerom SR a ostatnými krajinami. Ďalším dôvodom bol aj vstup Slovenska do EÚ a z toho vyplývajúca potreba pripraviť sa na implementáciu finančnej pomoci z európskych fondov. Preto vzniklo toto partnerstvo a spolupráca, aby napomáhalo rozvíjaniu vzájomnej komunikácie a skvalitňovalo rozhodovanie v oblasti rozvoja. Výsledkom spolupráce a diskusie na danú tému vznikol tento dokument Rozvojový plán Slovensko – Východ ako nástroj na riadenie spolupráce. Pri jeho tvorbe sa prihliadalo na rôzne dokumenty ako Strategické usmernenia Spoločenstva, Lisabonská stratégia, Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja, koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001, Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja PSK a KSK, Kľúčové sektorové strategické dokumenty, Odvetvové rozvojové dokumenty spracované na úrovni krajov.

Rozvojový plán Slovensko – Východ je strategický dokument riadenia rozvoja regiónu. Dôležitosť spoločných priorít bola určovaná cez spoločne definované kritéria. Keďže je Rozvojový plán Slovensko- Východ pilotným dokumentom tohto druhu na Slovensku je možné v niektorých jeho častiach zbadat' potrebu na dodatočnú úpravu, vylepšenie a dopĺňanie.

3.2.1 Profil regiónu Slovensko – Východ

V rámci prípravy RoP bolo vykonaných množstvo analýz, ktoré popisujú reálny stav na východe Slovenska z hľadiska demografického vývoja, ekonomickej aktivity, vzdelanostnej a životnej úrovne. Medzi kľúčové tematiky a problémové témy, ktoré treba odstrániť pre ďalší rozvoj týchto krajov patrí zaostávajúce hospodárstvo, únik

¹⁷ Cit.: Výstupy projektu, dostupné na:
<http://www.vucpo.sk/ganet/vuc/po/portal.nsf/pages/2B518E475198B508C12571070042AC23>

mozgov, sociálne napätie, nevyužitý rozvojový potenciál, znečistenie životného prostredia.

▪ **Zaostávajúce miestne hospodárstvo**

Obidva kraje po vstupe do EÚ boli zaradené medzi 10 najzaostalejších z celého Spoločenstva. Zaostávanie je markantné aj v rámci Slovenska. Úroveň HDP na obyvateľa v PKS nedosahuje ani 40 % úrovne EÚ25 a 43,15 % úrovne EÚ27. Hoci je náskok EÚ postupne znižovaný, toto znižovanie je veľmi pomalé. Podľa prognóz by hospodárstvo regiónu východného Slovenska, pri súčasných tempách rastu, dosiahlo hladinu Európskej Únie až v roku 2111, Košický kraj v roku 2065 a Prešovský kraj dokonca až v roku 2259. Príčiny zaostávania boli rozdelené do niekoľkých skupín:

Nízka produktivita práce v sektoroch priemyslu a služieb, ktorej príčinou je najmä nedostatok vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov. Produktivita práce v priemysle regiónu dosahuje len približne 20 % produktivity práce v priemysle EÚ a v porovnaní k produktivite práce v priemysle v SR len 83 %. Čo sa toho týka je na tom región vzhľadom k produktivite práce v službách v SR lepšie, nachádza sa na úrovni 90 %, v porovnaní s produktivitou práce v službách EÚ dosahuje však len 20 %.

Zaujímavou skutočnosťou je, že v sektore poľnohospodárstva región Východného Slovenska dosahuje od roku nadpriemernú produktivitu práce (109 % produktivity práce v poľnohospodárstve SR). Je to dôsledok dlhodobého poklesu počtu zamestnancov v poľnohospodárstve, ktorý je vyšší ako pokles produkcie (meraný prostredníctvom hrubej pridanej hodnoty). Môžeme konštatovať, že produktivita práce v poľnohospodárstve Východného Slovenska sa pomaly blíži k produktivite práce v poľnohospodárstve EÚ.

Ďalšími problémami sú **nízka miera využitia pracovných síl** vzhľadom na vysokú nezamestnanosť a veľmi nízka miera priestorovej mobility. Pre región Slovensko – Východ sú viac ako v iných krajoch charakteristické **veľké vnútroregionálne diferenciácie**, pričom medzi najzaostalejšie patria hospodárstva okrajových vidieckych mikroregiónov. Medzi najcitlivejšie problémy patrí **vysoká miera dlhodobej nezamestnanosti**, ktorá v týchto dvoch regiónoch dosahuje až 70 %. Najväčšie problémy s uplatnením na trhu práce majú osoby s najnižšou kvalifikáciou.

▪ **Únik mozgov**

Pretrvávajúcim negatívom v tomto regióne Slovenska je dlhodobé sťahovanie sa miestnych obyvateľov za prácou. Tento negatívny jav je spôsobený nízkou atraktivitou pracovných miest, neatraktívnymi platovými podmienkami a rôznymi inými faktormi. Ich kroky vedú z tejto periférie regiónu smerom k hlavnému mestu, kde je väčšia koncentrácia kapacít a zdrojov. Väčším problémom je však udržanie najkvalifikovanejšej pracovnej sily, aby po absolvovaní štúdia mala dôvody ostávať a vytvárať pridanú hodnotu vo svojom kraji.

▪ **Sociálne napätie**

Sociálne napätie je v marginalizovaných skupinách obyvateľstva produkované hlavne zlou sociálnou situáciou až chudobou (hlavne u rómskej populácie). No okrem sociálnych dôvodov napätie je vyvolávané aj zaostávajúcim hospodárstvom. Problémom je aj regionálne rozmiestnenie a dostupnosť zariadení sociálnych služieb.

▪ **Nevyužitý rozvojový potenciál**

Zvyšovanie konkurencieschopnosti na území východného Slovenska je možný aj vďaka veľkému rozvojového potenciálu. Najsilnejšie stránky regiónu sú:

- Prírodné a kultúrno-historické bohatstvo krajiny, ktoré sú dobrým predpokladom na rozvoj cestovného ruchu.
- Strategická poloha na hranici troch krajín a v hraničiacom pásme EÚ je výhodou aj nevýhodou. Na jednej strane sa tento región môže stať komunikačným mostom na rozvíjanie medzinárodného obchodu. Na druhej strane nevýhodou tejto polohy môže byť zvýšený výskyt migrantov a žiadateľov o azyl.
- Mladá pracovná sila, ktorá môže vďaka dobrej sieti škôl dosiahnuť vysokú kvalifikáciu. Úroveň osôb v oblasti stredného odborného vzdelania je priaznivá, hoci úroveň osôb s vysokoškolským vzdelaním je o niečo nižšia.
- Existencia priaznivého klimatického prostredia a pôdných pomerov na rozvoj poľnohospodárstva a lesníctva. Aj napriek celkovej nízkej produktivite poľnohospodárstva a v porovnaní s inými odvetvami aj tu existujú lukratívne suroviny napr. pestovanie biomasy.
- Zásoby minerálnych, liečivých a geotermálnych prameňov.

▪ **Znečistenie životného prostredia.**

Životné prostredie vo Východoslovenskom regióne najmä jeho južná časť patrí medzi najviac znečistené oblasti na Slovensku. Horšie je, že znečistenie rastie a môže ohroziť ekologickú stabilitu. K znečisteniu dochádza dôsledkom pôsobenia priemyslu, banskej a opravárenskej činnosti, nedostatočným využívaním obnoviteľných zdrojov energie alebo jeho absenciou a taktiež ako následok znečistenia prostredia komunálnou sférou (produkcia odpadu vypúšťanie, splaškových vôd). Akútnym a skoro každoročným problémom je ohrozovanie majetku i osôb ničivými záplavami.

3.2.2 Stratégia rozvoja regiónu Slovensko – Východ

Hlavným zámerom stratégie rozvoja je zvýšiť ekonomickú výkonnosť, produktivitu práce a ich prostredníctvom zvýšiť celkovú prosperitu regiónu. Rozvojové témy boli rozdelené do troch hlavných oblastí: oblasť ekonomického rozvoja a hospodárstva, sociálna oblasť a oblasť životného prostredia.

▪ **Oblasť ekonomického rozvoja a hospodárstva**

Táto oblasť má tri hlavné rozvojové témy a každá z nich má stanovené dôležité priority.

Tabuľka 18: Rozvojová téma v oblasti rozvoja a hospodárstva

Rozvojová téma	Priority
1. Produktivita a konkurencieschopnosť	1. Strategická ekonomická infraštruktúra
	2. Podpora malého a stredného podnikania
	3. Podpora regionálnych inovačných systémov a ekonomiky založenej na vedomostiach
2. Cestovný ruch	1. Kvalita služieb a produktov cestovného ruchu vo významných oblastiach
	2. Efektívne využitie a rozvoj turistického, prírodného a kultúrno-historického dedičstva
3. Ekonomický rozvoj vidieka	1. Zvýšenie atraktivity vidieka a regenerácia vidieckych sídel
	2. Diverzifikácia poľnohospodárskych lesníckych a príbuzných činností vidieku

Zdroj: Rozvojový plán Slovensko – Východ

V oblasti **produktivity a konkurencieschopnosti** je jedným charakteristickým rysom schopnosť regiónu priťahovať priame domáce a zahraničné investície, podporovať imigráciu vysokokvalifikovanej pracovnej sily a rozvíjať vedecko-výskumnú základňu.

Je potrebné, aby sa región v období 2007-2013 kontinuálne zamerlal na podporu rozvoja výroby a služieb s vyššou pridanou hodnotou, reštrukturalizáciu neperspektívnych odvetví. Problémom východného Slovenska je nedostatočná finančná podpora na rozvoj inovačne orientovaných firiem a pomalá spolupráca medzi pracoviskami výskumu a vývoja a súkromným sektorom. Je potrebné zakladať podnikateľské inkubátory, vedecko-technologické parky a centrá vzhľadom na to, že sa v regióne generuje dostatok vysokoškolských absolventov z technických škôl a univerzít. Ďalšou podporenou oblasťou má byť dopravná infraštruktúra, pretože regionálna dopravná sieť je nevyhovujúca.

V rámci témy **Cestovný ruch** Východoslovenský región je bohatý na prírodné, kultúrne i technické historické pamiatky (niektoré sú zapísané do zoznamu UNESCO), ale nemá dosiahnutú dostatočnú úroveň základne CR, ani doplnkových služieb. Je potrebné rozšíriť ich ponuku čo do kvality i do šírky a začať vytvárať produkty dlhodobého charakteru, ktoré jediné môžu priniesť multiplikačný efekt pre rozvoj celého regiónu. Pri tvorbe týchto produktov je dôležité vychádzať s veľkého potenciálu a unikátnej ponuky regiónu (tradičné remeslá, prírodné a chránené územia, architektonické pamiatky, kultúrno-historické a sakrálne). No netreba zabudnúť ani na zlepšenie prezentácie regiónu v zahraničí a skvalitnenie informačnej infraštruktúry.

V rámci oblasti **Ekonomický rozvoj vidieka** je pre región NUTS II – Východné Slovensko- vidiek charakteristické prevládanie poľnohospodárstva a lesníctva, ktoré je na jednej strane spôsobené vyšším podielom vidieckeho obyvateľstva 41,1 % v roku 2005, na strane druhej tradíciou, že najzaostalejšie regióny sú od nepamäti agrárne orientované. Aj napriek kontinuálnemu poklesu zamestnanosti v poľnohospodárstve a lesníctve, toto odvetvie hrá významnú úlohu v regionálnej zamestnanosti. V súčasnosti sa sociálne nerovnosti medzi vidieckymi sídlami prehlbujú, klesá kvalita života obyvateľov, ich kúpyschopnosť, ale i rozvoj živností malého a stredného podnikania je obmedzovaný. Je dôležité brať ohľad na pôvodnú formu i štruktúru vidieckych sídel, no pre ich lepší rozvoj ich aj skvalitňovať a modernizovať.

▪ **Sociálna oblasť**

Táto oblasť má najviac rozvojových tém – 5 a každá z nich má stanovené vlastné priority.

Tabuľka 19: Rozvojová téma v oblasti sociálnej

Rozvojová téma	Priority
1. Služby zamestnanosti a podpora zamestnateľnosti	1. Sprístupňovanie trhu práce marginalizovaným skupinám obyvateľov
2. Sociálne služby	1. Rozvoj sociálnych služieb 2. Rozvoj špecializovaných centier sociálnych služieb
3. Sociálno-právna ochrana	1. Predchádzanie sociálno-patologickým javom a vzniku krízových situácií v rodine 3. Rozvoj činností sociálno-právnej ochrany a kurately v súlade s potrebami obyvateľov
4. Zdravotná starostlivosť	1. Modernizácia zdravotníckych zariadení
5. Vzdelávanie	1. Efektívne prepojenie škôl a trhu práce 2. Zlepšenie prístupu k ďalšiemu vzdelávaniu

Zdroj: Rozvojový plán Slovensko – Východ

V rozvojovej téme **Služby zamestnanosti a podpora zamestnateľnosti** je v popredí téma odstrániť sociálnu vylúčenosť, ktorá vzniká ako dôsledok transformačných zmien v ekonomickej, sociálnej i politickej oblasti. Medzi jej hlavné znaky patria nezamestnanosť a úroveň dosiahnutého vzdelania. Najväčším problémom regiónu je dlhodobá nezamestnanosť, ktorá sťažuje integráciu ľudí do spoločnosti. Je zapríčinená úrovňou dosiahnutého vzdelania, ale dôležitým faktorom je aj tzv. sekundárna gramotnosť – schopnosť a znalosť moderných informačných a komunikačných technológií. Miera nezamestnanosti v PSK na konci roku 2006 bola 15,8 % a v KSK dokonca 18 %. Oproti slovenskému priemeru 11,4 % sú tieto čísla veľmi vysoké. Je potrebné vytvoriť dobrý systém zamestnanosti s podporou zvyšovania mobility, flexibility subjektov na trhu práce a podporou získavania nových zručností ako v oblasti ekonomiky tak u pracovnej sily.

V rozvojovej oblasti **Sociálnych služieb** sa poukazuje na stagnáciu procesu integrácie. So zmenou a prechodom kompetencií v štátnej správe na samosprávy nebola poskytnutá dostatočná odborná príprava kompetentným zamestnancom. No ani v rámci celej SR

ešte neexistuje právna úprava štandardov na kvalitu poskytovaných sociálnych služieb. Preto je v kompetencii týchto dvoch krajov spolupracovať a rozvíjať poskytované sociálne služby, ktoré by čo najlepšie uspokojovali potreby občanov. Ďalším trendom je poskytovať občanom sociálne poradenstvo, informovať ich, ale aj prevencia.

V oblasti **Sociálno-právnej ochrany** boli kompetencie v oblasti prevencie vzniku krízových situácií v rodine a odstraňovanie negatívnych vplyvov, ktoré ohrozujú osobnostný vývin dieťaťa prenesené na samosprávy. Keďže na území regiónu sa nachádza mnoho disfunkčných, neúplných a problémových rodín, je potrebné vytvárať podmienky na pomoc deťom i rodinám v kríze. Je treba zväčšiť počet odborných pracovísk - krízových centier, sanačných centier i centier pre mládež.

V rámci témy **Zdravotná starostlivosť** je možné skonštatovať, že tento východoslovenský región je špecifický väčším výskytom tzv. civilizračných ochorení z dôvodu nedostatočnej životosprávy, ktorá vyplýva z nízkej vzdelanostnej úrovne obyvateľov a horších ekonomických možností. Dôvodom horšieho zdravotného stavu obyvateľov, oproti iným častiam Slovenska je aj horšie technologické vybavenie a nižšia dostupnosť zdravotnej starostlivosti. Vzhľadom k pozitívnemu ekonomickému vývoju v hospodárstve SR možno očakávať postupné zlepšenie kvality poskytovanej zdravotnej starostlivosti. No netreba zabúdať ani na prevenciu, ktorá má nezastupiteľné miesto v boji proti civilizračným chorobám.

V poslednej rozvojovej téme v sociálnej oblasti, ktorá sa týka **Vzdelávania** sa vychádza z koncepcie otvoreného dokumentu, ktorý je ovplyvnený a musí reagovať na zmeny v demografických ukazovateľoch, hospodárskych východiskách i samotného systému vo výchove a vzdelávaní. Musí byť adaptabilný na zmeny na trhu práce, na nové výdobytky vedy a techniky a schopnosť toto všetko transformovať do nových prístupov. So vstupom do EÚ sme sa stali členmi väčšieho spoločenstva a rozšírila sa možnosť uplatnenia aj za hranicami nášho regiónu. No vznikla potreba prispôbiť sa novým trendom: informačná spoločnosť, vedecko-technická vyspelosť a globalizácia ekonomiky a získavanie nových vedomostí, schopnosti a zručnosti. Novou úlohou tzv. učiacej sa spoločnosti je vytvoriť dostatočnú základňu pre rozvoj vedomostí a vytvoriť predpoklady na zaradenie sa občana do ekonomického a sociálneho života. Rastie aj snaha motivovať ľudí k celoživotnému vzdelávaniu, ktoré znamená profesijné vzdelávanie – kvalifikačné či rekvalifikačné.

▪ **Oblasť životného prostredia**

Táto oblasť sa zaoberá štyrmi rozvojovými témami a každá z nich má definované priority.

Tabuľka 20: Rozvojová téma v oblasti životného prostredia

Rozvojová téma	Priority
1. Kvalita zložiek životného prostredia	1. Kvalita povrchových a podzemných vôd
	2. Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd
	3. Kvalita ovzdušia
2. Nakladanie s odpadmi	1. Predchádzanie vzniku odpadov
	2. Materiálové a energetické zhodnocovanie odpadov
	3. Zneškodňovanie odpadov
	4. Eliminácia rizík na ŽP z enviromentálnych záťaží
3. Ochrana a tvorba krajiny	1. Ochrana a revitalizácia krajiny
	2. Komplexná ochrana územia pred povodňami
	3. Podpora využívania obnoviteľných zdrojov energie
4. Zvyšovanie regionálneho enviromentálneho	1. Enviromentálna výchova ako prostriedok zvyšovania regionálneho enviromentálneho vedomia

Zdroj: Rozvojový plán Slovensko – Východ

Rozvojová téma **Kvalita zložiek životného prostredia** je viac ako aktuálna. Zvyšujúca sa intenzita dopravy i stacionárne zdroje znečistenia majú veľký vplyv na zníženie kvality ovzdušia a prekračovanie emisných limitov. Aglomerácia Košíc patrí medzi najväčších producentov emisií na Slovensku. Okrem znečisťovania ovzdušia je ďalším problémom znečistenie vodných tokov a zdrojov pitnej vody. Zdroje podzemných i povrchových vôd sú často ohrozené z dôvodu kontaminácie dusičnanmi alebo ťažkými kovmi. Niektorí obyvatelia a aj celé obce ešte stále využívajú studne ako vlastné zdroje namiesto vodovodov. Preto je treba zlepšiť stav vodohospodárskej infraštruktúry.

Ďalšou dôležitou témou je **Nakladanie s odpadmi**. V celej SR ako aj v tomto regióne produkcia komunálneho odpadu prudko rastie. No na druhej strane, separovaný zber nie je dostatočne rozšírený a účinný. Vysoké náklady a vysoká dojazdová vzdialenosť do zberných a spracovateľských centier je brzdou jeho rozvoja. Rovnako je problematické využívanie biologických odpadov na zlepšenie pôdneho fondu. Je treba budovať v ľuďoch povedomie a hlavne záujem o pomoc životnému prostrediu.

V téme **Ochrana a tvorba krajiny** je dôležité, že na 17,33 % územia Východoslovenského regiónu sa nachádza neporušená prírodná krajina: 6 národných parkov a 3 chránené krajinné oblasti. V týchto oblastiach je rastlinný i živočíšny fond viac-menej neporušený. Najvýznamnejším územím v európskom meradle je cezhraničné spojenie troch území: Národný park Poloniny, Užanský národný park a Bieszczadský národný park. No tento región má problémy s kontamináciou pôdy (nachádzajú sa v nej rizikové látky vo väčšom množstve ako povoľuje limit), zlým zdravotným stavom lesov (spôsobeným antropogénnymi alebo prírodnými činiteľmi) i s veľkými plochami poľnohospodárskej pôdy, ktoré majú nízku ekologickú stabilitu a ohrozujú ich vodné i veterné erózie.

Poslednou rovnako dôležitou témou je **Zvyšovanie regionálneho povedomia**. V regióne Slovensko – východ je nedostatočné zapojenie najmä dospelého obyvateľstva do enviromentálnych aktivít. Každoročne je životné prostredie poškodzované nepovolenými výrubmi drevín, divokými skládkami, vypaľovaním suchých porastov najmä v jarnom období a znečisťovaním tokov, atď. Preto je nevyhnutné zvýšiť informovanosť verejnosti z enviromentálneho hľadiska.

Záver

Splnením všetkých predpokladov vrátane Kodaňských kritérií na vstup do Európskej únie sa Slovenská republika stala jej právoplatným členom 1. mája 2004. Základné podmienky pre prijatie boli splnené. Finančná a poradenská *predvstupová pomoc* z programov Poľnohospodársky nástroj predvstupovej pomoci - SAPARD, Štrukturálny nástroj predvstupovej pomoci - ISPA, Rámec predvstupovej pomoci - AIP a pre nás obzvlášť dôležitý program PHARE sa po zmene nášho statusu z kandidátskej na členskú krajinu zmenila na *implementáciu regionálnej politiky*.

Regionálna politika je koordinovaná na úrovni EÚ a z jej zdrojov aj spolufinancovaná. Slúži na znižovanie disparít medzi jednotlivými regiónmi EÚ, ktoré sa nachádzajú na rôznych stupňoch sociálne-ekonomického rozvoja. Jej prvoradým účelom je znižovať rozdiely medzi zostalými regiónmi a v týchto oblastiach zabezpečiť vyrovnaný a trvalo udržateľný rozvoj. Všetky krajiny EÚ túto politiku implikujú, no vo vlastnej „národnej“ forme, ktorú sa snažia aplikovať vzhľadom na ich špecifickými potreby, potreby svojich regiónov. Cieľom regionálnej politiky je smerovanie k monetárnej únii. Jej podstatou je vytvorenie jednotného hospodárskeho celku, v ktorom by nedochádzalo k asymetrickým šokom (t.j. situácia, kedy jednotlivé štáty prechádzajú rôznymi fázami hospodárskeho cyklu) a následne prijatie spoločnej meny euro.

Na jednej strane sa Slovensko vďaka ekonomickým reformám a plneniu maastrichtských kritérií blíži k prijatiu spoločnej meny, no na strane druhej má aj mnoho oblastí, v ktorých má čo doháňať. Z hľadiska reálnej konvergenie je na tom horšie, hoci pokroky sú badateľné. V roku 2005 SR dosiahla 53 % úrovne EÚ15 v HDP na obyvateľa v PKS. V roku 2013 sa očakáva prekročenie hranice 60 %. V štrukturálnej konvergencii je dôležité pokračovať v odstraňovaní technologických medzier a podporovať inovačné procesy, ktoré sú najlepším inhibítorom konkurencieschopnosti.

Z pohľadu regionálneho rozvoja je viditeľná nerovnomernosť, ktorá by sa dala charakterizovať ako *dichotómia centrum - periféria* a ešte konkrétnejšie *dichotómia západ - východ*. Podľa tohto hľadiska je centrom Bratislavský kraj s hlavným mestom Bratislava, ktorý disponuje nielen dobrou geografickou polohou a širokou administratívnou základňou so všetkými dôležitými inštitúciami, ale jeho hlavnou devízou je množstvo disponibilných priemyselných kapacít, ktoré vytvárajú najvyššie HDP na obyvateľa v PKS v celej republike. Tento kraj je centrom vzdelávania

s dostatkom pracovných miest s vysokou pridanou hodnotou, vďaka ktorým je tu miera nezamestnanosti najnižšia. Jeho ďalším plusom je vedeckovýskumná základňa so stabilným zázemím. Za Bratislavským krajom sa nachádzajú kraje Západného Slovenska a Stredného Slovenska. Tieto kraje majú potenciál - sú veľmi zaujímavé pre zahraničných investorov a sú schopné konkurovať a dobiehať Bratislavský kraj (najmä Trnavský kraj). Perifériou sú kraje Východného Slovenska – Prešovský a Košický kraj. Je to výsledok viacerých daností: demograficko-sociálnou štruktúrou, nedostatočnou infraštruktúrou, vysokou nezamestnanosťou, atď.

„Partnerstvo má význam len v prípade, ak sa ním dosiahne viac, ako by sa dosiahlo bez neho a viac, ako by dosiahli partneri každý sám.“¹⁸

Aj z dôvodu menovaných problémov Východného Slovenska, aj zo zmyslu samého partnerstva sa zrodila myšlienka spolupráce Prešovského a Košického kraja. Preto sa oba kraje po vstupe do EÚ rozhodli čerpať zdroje z OP Základná infraštruktúra v programovom období 2004-2006 spoločne. Prvotným cieľom bolo zanalyzovať situáciu na východe Slovenska z ekonomického, sociálneho a enviromentálneho hľadiska a vytvoriť dokument, ktorý by obsahoval popri kladných a silných stránkach krajov aj stránky slabé, ktorým sa treba venovať a pomocou stanovených kvalitatívnych a kvantitatívnych metód stanoviť možnosti rozvoja tohto regiónu. Výsledkom spolupráce skúsených odborníkov na oboch stranách je dokument - rozvojový plán, ktorý je základom administratívnej podpory aj pre súčasné programové obdobie 2007-2013.

V Prešovskom samosprávnom kraji, ktorý je na jednej strane najľudnatejší a rozlohou druhý najväčší, no na strane druhej najchudobnejší, je prvoradé, z nevýhody periférie vytvoriť výhodu a začať užšie obchodne spolupracovať so susedmi Poľskom a Ukrajinou. Ďalej je treba pokračovať v budovaní infraštruktúry, aby došlo k dopravnému prepojeniu zo severu na juh a z východu na západ a zveľaďovať rôznorodosť štruktúry priemyslu (najdôležitejšie odvetvia sú elektrotechnický, drevospracujúci, chemický, textilný, odevný, strojársky a potravinársky priemysel).

¹⁸ Cit.: www.euractiv.sk, POKER nie je hazard, ale spoločná rozvojová stratégia východu, 9.11.2006, dostupné na: <http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/clanok/poker-nie-je-hazard-ale-spolocna-rozvojova-strategia-vychodu>

Vo vzdelávaní je na tom PSK dobre (existuje jedna štátna - Prešovská univerzita a jedna súkromná vysoká škola, plus Technická univerzita z Košíc má v Prešove detašované pracovisko Fakulty výrobných technológií), no netreba sa uspokojiť s týmto stavom, ale je potreba budovať stabilný vzdelávací systém prepojený na potreby trhu práce. Tento kraj je bohatý na prírodné a kultúrne krásy a preto rozvoj cestovného ruchu patrí medzi jeho nemenej dôležité úlohy.

V Košickom samosprávnom kraji, ktorý je druhý najľudnatejší a tretí podľa rozlohy, je situácia rovnaká ako v PSK. Trápia ho podobné problémy so zlou infraštruktúrou, vysokou nezamestnanosťou a únikom mozgov. Je treba posilňovať obchodnú spoluprácu s Maďarskou republikou i Ukrajinou, dostávať dopravnú infraštruktúru, podporovať rozmanitosť štruktúry priemyslu (najdôležitejšími sú hutnícky priemysel, strojársky priemysel, elektrotechnický priemysel, chemický priemysel, drevospracujúci priemysel a potravinársky priemysel). Vo vzdelávaní je na tom KSK oproti PSK podstatne lepšie, má tri štátne a jednu súkromnú vysokú školu, no oproti Bratislave oba kraje zaostávajú v inovácii a vedecko-technických výskumoch a stredísk prepojených na školstvo. Ako PSK aj KSK je bohatý na kultúrne a prírodné krásy a preto je pre nich rozvoj cestovného ruchu dôležitou prioritou, pomocou ktorej sa je možno zviditeľniť a zvýšiť i ekonomický kredit.

Na základe profilových analýz v oblasti ekonomickej, sociálnej a enviromentálnej v oboch krajoch bolo zistené, že je potrebné zameriavať sa na tieto oblasti: produktivita a konkurencieschopnosť priemyslu a služieb, rozvoj potenciálu cestovného ruchu, rozvoj poľnohospodárstva a vidieka, zvýšenie zamestnanosti celkovo a samostatnej zamestnateľnosti marginalizovaných skupín obyvateľov, zefektívnenie systému sociálnych služieb regionálneho dosahu, zefektívnenie systému vzdelávania vrátane celoživotného, ochrana zložiek životného prostredia a zachovanie ekologickej stability.

Spolupráca je podľa môjho názoru zatiaľ úspešná, hoci je jej výsledkom len jeden rozsiahly dokument. Myslím si, že vykonané analýzy a charakteristika regiónu ako celku je pravdivá a zodpovedá realite a aj vďaka nim sa podarilo definovať uskutočniteľné priority a ciele. Rozvojový plán Slovensko – východ nie je len kusom papiera o čom svedčí aj fakt, že 24. mája 2007 (rok a pol po prijatí RoP) sa na pôde Technickej univerzity v Košiciach uskutočnilo stretnutie, kde 40 účastníkov Regionálneho diskusného fóra diskutovalo o reálnej implementácii RoP v praxi. Fóra boli organizované Ekonomickou fakultou a Inštitútom regionálneho a komunálneho

rozvoja Technickej univerzity v Košiciach za podpory inštitúcie Friedrich Ebert Stiftung¹⁹. Zúčastnili sa na nej poslanci oboch zastupiteľstiev VÚC, zástupcovia verejnej správy, univerzít a ďalší odborníci z oblasti regionálneho rozvoja a závery sú uvedené v prílohe č. 1.

¹⁹ FES je všeobecne prospešnou, súkromnou a kultúrnou inštitúciou, ktorá nasleduje myšlienky a hodnoty sociálnej demokracie. Dostupné na: <http://www.fes.sk/index.php?n1=6&n2=1>

Príloha č. 1

Záver z Regionálneho diskusného fóra – Slovensko Východ²⁰ konaného dňa 24.mája 2007 v Košiciach

Implementácia Rozvojového plánu Slovensko – Východ v praxi

Diskutované a navrhované odporúčania pre implementáciu RoP pre komisie regionálneho rozvoja KSK a PSK:

- rozpracovať a zaviesť Implementačný mechanizmus RoP v zmysle odporúčaní Rozvojového plánu Slovensko Východ
- poňať tému RoP a jeho implementácie do politickej agendy
- zabezpečiť konkrétnejšiu spoluprácu príslušných odborov oboch samosprávnych krajov
- identifikovať spoločné rozvojové priority a projekty na úrovni NUTS II
- zabezpečiť, aby projekty odporúčané z regionálnej úrovne bolo významným kritériom pre hodnotenie projektov z úrovne riadiacich a sprostredkovateľských orgánov
- zlepšiť marketing RoP a jej prínosov, zefektívniť šírenie výsledkov spoločných postupov, programov, projektov
- posilniť partnerstvá a spoluprácu s univerzitami
- pokračovať v odbornej komunikácii so subjektami zúčastňujúcimi sa procesu tvorby RoP
- zlepšiť komunikáciu smerom k ministerstvám a vláde SR a smerom k mestám, obciam a ich združeniam v súvislosti s implementáciou RoP

Z diskusie zachytila a zapísala:

Ing. Zuzana Záborská

Košice, 28.05.07

²⁰ Dostupné na: <http://www.rdf.tuke.sk/index.php?id=71>

Literatúra a zdroje

Hlavné zdroje:

- MVRR SR, Národný strategický referenčný rámec Slovenskej republiky na roky 2007- 2013, jún 2007, 136 s.
- KSK a PSK, Rozvojový plán Slovensko – Východ, september 2006, 109 s.
- Steiner, A., Záborská, Z. a kol.; Integrovaná štúdia podmienok ďalšieho rozvoja regiónu Slovensko – Východ, 2006, 152 s.
- MF SR, Národný program reforiem SR na roky 2006-2008, 2005
- Potluka, Oto a kolektív, Průvodce strukturálními fondy Evropské unie, 1. vydanie, IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., Praha, 2003, 198 s., ISBN 80-86684-02-4.
- Chvojková, A., Květoň, V., Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007-2013, IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., Praha, 2007, 183 s., ISBN 978-80-86684-43-7.
- Kolektív autorů, Budoucnost strukturální politiky Evropské unie, Sborník z konference, IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., Praha, 2004, 107 s., ISBN 80-86684-20-2.
- Vošta, M., Nové země EU: jádro a periferie, In: Současná Evropa a Česká republika, Centrum evropských Studií VŠE Praha, 2005/1, 300 s., ISSN 1211-4073.

Právne dokumenty SR a EÚ:

- Evropská komise, Politika súdržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti, Strategické obecné zásady Společenství, 2007-2013, Rozhodnutí Rady Evropské unie – 6. říjen 2006 (2006/702/ES), Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2006, 24 s., ISBN 92-79-03472-3.
- Zákon č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní SR, dostupné na http://www.minv.sk/sumvsr/Predpisy/221_1996.pdf
- Rozhodnutí Komise ze dne 4. srpna 2006, kterým se stanoví orientační rozdělení položek závazků podle členských států v rámci cíle „Konvergence“ pro období 2007–2013, Úřední věstník EU, 6. september 2006, dostupné na: http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2006/l_243/l_24320060906cs00370043.pdf

Články, správy a tabuľky:

- MVRR , SR Správa o zriadení Sprostredkovateľských orgánov pod riadiacim orgánom na úrovni NUTS II a ich zapojenie do implementácie spoločného regionálneho operačného programu, 2007
- Annual progress report of Slovakia, dostupné na:
http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-dimension-200712-annual-progress-report/200712-annual-progress-report-SK_sk.pdf
- Tretia správa o kohézii, dostupné na:
http://www.vlada.gov.sk/data/dokumenty/csaky/tretia_sprava_kohezii.doc
- Zuzana Gáková, Eurofondy neminúť, ale využiť, Trend, dostupné na:
<http://podnikanie.etrend.sk/43478/eurodotacie/eurofondy-neminut-ale-vyuzit>
- Čo nám prinesú štrukturálne fondy a Kohézny fond, dostupné na:
http://www.euroinfo.gov.sk/index/open_file.php?file=vkladacky/vkladac_A4_koncerna_verzia.pdf&lang=sk
- Eurokompas, č. 3, 2006, dostupné na:
http://www.strukturalnefondy.sk/Documents/SBS/IC/eurokompas_3_2006.pdf
- Stránka Úradu vlády SR, Slovensko - charakteristika, dostupné na: <http://www-8.vlada.gov.sk/index.php?ID=1006>
- Klasifikácia NUTS, dostupné na:
<http://www.ueos.sk/mvrr.sr/isvov/s6/nutsinfo.htm>
- portal.statistics.sk- Ukazovatele ekonomického vývoja za regióny - Hrubý domáci produkt
http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_300/330/rev_hdp/reg_rev_hdp_1995_2005.pdf
- Euractiv - Regionálny rozvoj – Regionálne rozdiely
http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam_liniek/regionalne-rozdiely
- Produktivita práce, dostupné na:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1073,46870091&_dad=portal1&_schema=PORTAL&p_product_code=EB021
- HDP per capita, dostupné na:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1073,46870091&_dad=portal1&_schema=PORTAL&p_product_code=EB011
- RegDat, Databáza regionálnej štatistiky ŠÚ SR, dostupné na:

<http://px-web.statistics.sk/PXWebSlovak/index.htm>

- SR žiada o zhodnotenie pripravenosti prijať euro, dostupné na:
<http://servis.etrend.sk/131327/spravy-sita/sr-ziada-o-zhodnotenie-pripravenosti-prijat-euro>
- NUTS, dostupné na:
www3.ekf.tuke.sk/re/Regionalizacia_cezhranicna_spolupraca/NUTS/NUTS_termi_nologia.doc
- Politika súdržnosti po roku 2006, dostupné na: www.fesrr.uniag.sk/.../tvorba-programov-a-projektov/politika_sudrznosti_po_r_2006.ppt
- POKER sa oživí v košickom a prešovskom zastupiteľstve, dostupné na:
<http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/clanok/poker-sa-ozivi-v-kosickom-a-presovskom-krajskom-zastupitelstve>
- POKER nie je hazard, ale spoločná rozvojová stratégia východu, dostupné na:
<http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/clanok/poker-nie-je-hazard-ale-spolocna-rozvojova-strategia-vychodu>
- POKER, dostupné na: <http://www.strukturalne-fondy.sk/Default.aspx?CatID=119>
- Predvstupová pomoc, dostupné na:
http://www.europskaunia.sk/predvstupova_pomoc

Základné linky:

- Portál MVR SR o fondoch EÚ v SR - www.strukturalnefondy.sk
- Portál ŠÚ SR - www.statistics.sk
- Slovenský informačný portál o EÚ - www.euractiv.sk
- Oficiálny portál EÚ - www.europa.eu.int
- Stránky Eurostatu -
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL
- Stránky Regionálnej a štrukturálnej politiky EÚ -
http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm

Zoznam tabuliek, obrázkov a grafov

Tabuľka 1: Všeobecné charakteristiky za rok 2006.....	6
Tabuľka 2: Veková štruktúra obyvateľstva SR.....	9
Tabuľka 3: Priemerný vek, index starnutia, index ekonomického zaťaženia.....	10
Tabuľka 4: Obyvateľstvo - stredný stav (k 1.7).....	10
Tabuľka 5: Obyvateľstvo – celkový, prirodzený prírastok, saldo zahraničného sťahovania.....	11
Tabuľka 6: Národnosti v SR.....	13
Tabuľka 7: Plnenie maastrichtských kritérií.....	14
Tabuľka 8: Regionálny hrubý domáci produkt v EUR.....	16
Tabuľka 9: Regionálny HDP v EUR za rok 2005.....	16
Tabuľka 10: Vývoj nezamestnanosti.....	18
Tabuľka 11: Priemerná mesačná mzda.....	19
Tabuľka 12: Oprávnenosť územia SR podľa cieľov kohéznej politiky EÚ.....	24
Tabuľka 13: Sústava priorít NSRR pre cieľ Konvergencia.....	28
Tabuľka 14: Sústava priorít NSRR pre cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť.....	28
Tabuľka 15: Zoznam operačných programov.....	31
Tabuľka 16: Finančná tabuľka v EUR 1.....	31
Tabuľka 17: Finančná tabuľka v EUR 2.....	34
Tabuľka 18: Rozvojová téma v oblasti rozvoja a hospodárstva.....	41
Tabuľka 19: Rozvojová téma v oblasti sociálnej.....	43
Tabuľka 20: Rozvojová téma v oblasti životného prostredia.....	45
Obrázok 1: Kraje Slovenska.....	8
Obrázok 2: Celkový prírastok (- úbytok) na 1000 obyvateľov v okresoch SR, 2006....	12
Graf 1: Vývoj HDP na obyvateľa.....	15
Graf 2: Vývoj produktivity práce.....	19